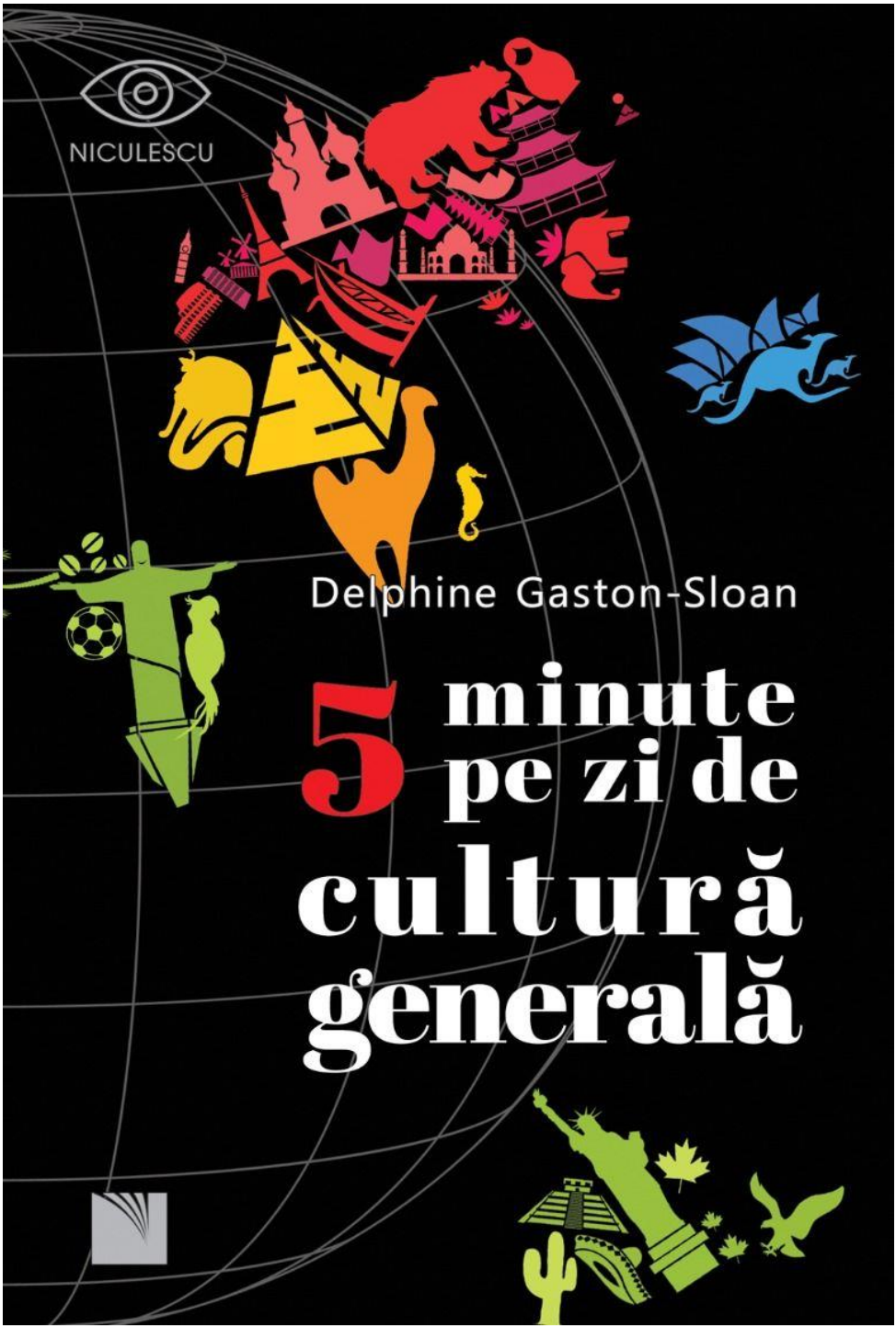
NICULESCU
Delphine Gaston-Sloan
5 minute pe zi de cultură generală

ELPHINE GASTON-SLOAN

5 minute pe zi de CULTURĂ GENERALĂ

Traducere: Stefania Iordan

NICULESCU

I NTRODUCERE

Părinții noii tale cuceriri te-au invitat la cină şi trebuie neapărat să faci impresie bună. Îți dai seama că viitoarea ta soacră este pasionată de literatură şi că viitorul socru are o colecție impresionantă de cărți despre mitologia greacă. Îți mai aminteşti câte ceva de la orele de literatură din liceu, dar nu eşti un cititor împătimit, mai ales de autori clasici, care te cam plictisesc. Mitologia greacă este un domeniu complet străin pentru tine, tu preferând filmele science-fiction. Şi atunci, cum ai putea să iei parte la conversație în timp ce savurezi o porție de friptură de iepure în sos de vin?

Într-adevăr, în viața de zi cu zi, constatăm cât de important este să ne îmbogățim încontinuu cultura generală, care se dovedeşte utilă în familie, în mediul profesional, în conversațiile cu prietenii, cu diverse asociații şi organizații, în mediul academic, de fapt în toate contextele în care trebuie să interacțio- năm cu ceilalți. Însă, chiar şi atunci când sunteți singuri, dezvoltarea personală este întotdeauna un prilej de satisfacții.

Adjectivul „generală" asociat culturii ne duce cu gândul la diversitate, iar domeniile abordate sunt aproape nelimitate. Cu toate acestea, într-o carte tipărită a fost nevoie să selectăm doar câteva teme. Vă invităm să vă îmbogățiți – fără prea multe bătăi de cap – cunoştințele de istorie, filozofie, ştiință şi tehnică, mitologie şi religie, geografie, arte plastice şi literatură.

Cine vrea să devină mai informat parcurgând paginile acestei cărți?

Delphine Gaston-Sloan

Cele 8 pictograme de mai jos sunt folosite pentru a vă prezenta temele abordate în cele 70 de lecții de cultură generală pe care vi le propunem în cartea de față.

ARTE PLASTICE

LITERATURĂ

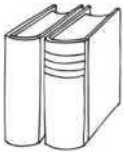

FILOZOFIE

MITOLOGIE

GEOGRAFIE

RELIGIE

STIINTĂ ŞI TEHNICĂ

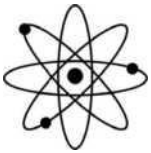

ISTORIE

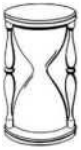

GEOGRAFIE

TEORIA Big Bangului

Un preot catolic a formulat teoria Big Bangului.

Teoria Big Bangului, fundamentul cosmologiei moderne, a încercat să explice cum şi în ce moment precis a fost creat Universul, respingând ideea că acesta a existat dintotdeauna, precum şi că va rămâne neschimbat pe veci. Potrivit astrofizicianului belgian Georges Lemaître şi fizicianului rus Alexandr Friedmann, la originea Universului ar sta o „explozie" uriaşă, care s-ar fi produs în urmă cu aproximativ 14 miliarde de ani. Încălzirea ar fi ridicat temperatura cu câteva miliarde de grade într-un singur punct foarte dens, de dimensiunile unei gămălii de ac, un atom primitiv în care s-au concentrat toată materia şi toată energia. Această explozie (mai exact ar fi să vorbim despre o dilatație), un fel de mişcare violentă care a dat naştere spațiului şi timpului, ar fi provocat disocierea materiei şi eliberarea energiei, după care materia s-ar fi răcit, dilatându-se pentru a da naştere Universului.

În 1927, Georges Lemaître a fost cel care a descris în linii generale expansiunea Universului aşa cum îl putem observa astăzi, cu stelele şi galaxiile sale. Astronom şi fizician, el a fost profesor la Universitatea

Catolică din Louvain şi a fost hirotonisit, împărțindu-şi timpul între ştiință şi religie. Credința sa, că Dumnezeu este creatorul Universului, nu l-a împiedicat în niciun fel să-şi continue cercetările.

AFLA MAI MULTE

Sintagma *Big Bang* nu le aparține autorilor acestei teorii, ci a fost inventată de astrofizicianul englez Fred Hoyle în timpul unei emisiuni intitulate „The Nature of Things" („Natura lucrurilor"), care a fost difuzată de postul de televiziune BBC, în 1950.

Acesta a folosit expresia *Big Bang* (care ar putea fi tradusă prin „Marea Explozie" sau „Marele Boom", chiar dacă în limba română a intrat în varianta engleză), cu o conotație evident peiorativă. Fiind un detractor al acestei teorii, el încerca să o ducă în derizoriu prin această onomatopee care sugera o explozie. Hoyle era, din contră, susținătorul tezei opuse, cea a unui Univers aflat într-o stare staționară, eternă şi imuabilă „care nu are început şi nu va avea sfârşit".

ISTORIE

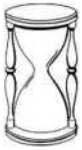

Cântă pe ton, Akhenaton!

Akhenaton a încercat să impună monoteismul.

Pentru mulți dintre francezi, de exemplu, Akhenaton este un rapper. Inițiații îl numesc AKH şi, fie că apare singur sau cu formația lui, IAM, lumea îi adoră flow-ul pe ritmuri specifice din Marsilia. Dar trebuie să ne întoarcem în Egiptul Antic pentru a face cunoştință cu Akhenaton cel original.

Istoria țării începe în jurul anului 3200 î.H., când Narmer a fondat prima dinastie de faraoni (regi atotputernici), după ce a unificat Egiptul de Sus şi Egiptul de Jos, mai exact toată Valea Nilului. Este perioada în care se dezvoltă scrierea hieroglifică.

În jurul anului 2600 î.H., Kheops (Khufu), reprezentantul celei de-a patra dinastii a faraonilor, ordonă construcția unei piramide pe Platoul Giza (Gizeh), care să-i adăpostească mormântul. După el, fiul său Khafra (Kefren/Khafre), iar apoi şi fiul acestuia, Mykerinos, vor înălța la rândul lor piramide în apropiere.

Egiptenii erau în acele vremuri politeişti, credeau în mai mulți zei, adesea înfățişați ca jumătate oameni şi jumătate animale şi veneraţi la nivel local. Printre ei se numărau: Ra, zeul Soarelui, cu cap de şoim; Amon, „cel ascuns”, regele zeilor, cu un cap de berbec;

Osiris, zeul morților; Isis, mama universală; Seth, simbolul răului etc.

Egiptenii au ridicat temple în cinstea zeităților lor: templul din Luxor, unul dintre cele mai cunoscute, construit în secolul al XlV-lea î.H. De Amenophis al IlI-lea (din dinastia a XVIII-a), îi era închinat lui Amon. Fiului acestui faraon, Amenophis al IV-lea, i se datorează o reformă religioasă radicală. La fel ca tatăl său, el nu se mai înțelegea cu preoții lui Amon din Teba şi de aceea a decis să părăsească oraşul împreună cu soția lui, Nefer- titi, şi cu cele şase fiice ale lor, instaurând monoteismul. Zeul unic la care se închina era Aton, o divinitate ce personifica discul solar. Pentru a marca lovitura de stat, el însuşi s-a rebotezat Akhenaton („Cel plăcut lui Aton" sau „Servitorul lui Aton").

AFLA MAI MULTE

Al doilea ginere şi succesorul lui Akhenaton nu i-a urmat însă exemplul. Se numea Tutankhaton („imaginea vie a lui Aton"), dar el a optat pentru Tutankhamon („imaginea vie a lui Amon") şi a revenit la cultul zeului Amon.

Cu siguranță, toți cunoaşteți imaginea superbei sale măşti funerare, din aur, perfect conservată în Muzeul din Cairo, care a fost descoperită în 1922 de arheologii Howard Carter şi Arthur Mace.

GEOGRAFIE

Să intre Soarele!

Raza soarelui este de 109 ori mai mare decât raza ecuatorială a Pământului.

Considerat o zeitate încă din timpuri străvechi, precum şi un personaj mitologic, Soarele este cea mai mare şi mai strălucitoare stea dintre miliardele care există în galaxia noastră. La scara Universului, nu este decât un astru printre alte miliarde de astre. Raza sa de 700.000 km reprezintă de 109 ori raza ecuatorială a Pământului şi are un volum de un milion de ori mai mare decât cel al planetei noastre.

O sferă uriaşă de gaz (în principal de hidrogen şi heliu), cu o vechime de aproximativ 4,6 miliarde de ani, el mai are suficientă energie pentru încă 5 miliarde de ani de acum încolo ca să nu rişte să „moară". În jurul lui gravitează toate planetele Căii Lactee şi din acest motiv vorbim despre „sistemul solar".

Cea mai apropiată stea de Pământ, Soarele se află la o distanță de 150 de milioane de kilometri de acesta. Dacă ar fi situat mai departe, lumea noastră ar fi doar un deşert înghețat, iar dacă s-ar afla mai aproape, un iad în flăcări. Lumina pe care o

generează ajunge la noi în aproximativ 8 minute, cu o viteză de 300.000 km/s. Soarele este la originea tuturor surselor de viață şi de la el primim atât lumină, cât şi căldură. Radiația sa, din care doar o mică parte ajunge la noi, traversează stratul de ozon şi ajunge la suprafața Pământului, fiind absorbită de atmosferă; în lipsa acesteia, viața nu ar fi posibilă. Doar razele luminoase sunt vizibile. Datorită lor, plantele se dezvoltă, sintetizând materia organică, pe care o transformă în glucide cu ajutorul energiei luminoase (proces numit „fotosinteză").

Razele infraroşii, invizibile, transportă căldura. Razele ultraviolete (UV) nu sunt calorifice, adică nu transportă căldura, dar pot reprezenta un pericol pentru sănătatea omului.

AFLĂ MAI MULTE

Soarele este şi o sursă de energie gratuită, curată, regenerabilă şi practic inepuizabilă, cu un potențial enorm. Grație panourilor fotovoltaice, se poate produce electricitate. Wattway, prima şosea solară din lume, echipată cu panouri integrate direct în asfalt, a fost inaugurată în Normandia la sfârşitul anului 2016. O secțiune de un kilometru din acest drum furnizează suficientă energie pentru iluminarea unui oraş cu o populație de 5.000 de locuitori.

ISTORIE

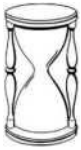

Maratonistul

Distanța maratonului (42,195 km) are povestea ei.

Conform aplicației de navigare instalate pe smartphone-ul meu, distanța dintre Catedrala Notre-Dame din Paris şi Disneyland-ul din acelaşi oraş este de 42 km. Iată o idee de traseu pentru următorul maraton de la Paris! Nu va fi greu să se mai adauge încă 195 m în plus, indispensabili pentru a atinge lungimea regulamentară a maratonului: 42,195 km. Cărui fapt îi datorăm această precizie? Este vorba mai degrabă despre o persoană, deoarece responsabilul pentru stabilirea acestei distanțe a fost un rege englez.

În 1908, Edward al Vll-lea a găzduit la Londra Jocurile Olimpice moderne. Maratonul era o probă care se desfăşura încă din 1896 pe o distanță de 40 km, fiind un omagiu adus istoriei Greciei Antice. Maraton este un sat aflat la aproximativ 40 km de Atena. În 490 î.H., el a fost câmpul de desfăşurare a unei bătălii decisive din Războaiele Medice (războaiele dintre greci şi perşi). Conform legendei, strategul grec Miltiade a trimis la Atena, printr-un alergător, mesajul care anunța victoria sa. Acesta a murit la sosire de epuizare, însă a apucat să dea vestea:

nenikikamen! („Am învins!”).

Edward al Vll-lea dorea ca startul să se dea la Castelul Windsor, iar învingătorii să treacă linia de sosire în fața Lojii Regale de la White City Stadium, aşa că în anul acela marato- nişti au trebuit să parcurgă 26 de mile şi 385 de yarzi, echivalentul a 42,195 km, la fel ca toți atleții de atunci încolo, deoarece măsura a rămas în vigoare.

AFLĂ MAI MULTE

Jocurile Olimpice din Antichitate erau o mare petrecere în cinstea lui Zeus, zeul zeilor. Adjectivul „olimpic” provine de la numele Muntelui Olimp, locul unde sălăşluiau zeii greci şi, în acelaşi timp, de la Olympia, oraşul în care se desfăşurau aceste competiții sportive. Arheologii au descoperit vestigii care datează din anul 776 î.H.; se ştie, de asemenea, că împăratul roman creştin Teodosiu I sau Teodosiu cel Mare a abolit, în 393 d.H., aceste întreceri, considerându-le păgâne.

Jocurile Olimpice moderne au renăscut în 1896 la Atena, sub impulsul baronului Pierre de Coubertin (1863-1937), un educator francez. Intenția lor nu mai era aceea de a-i venera pe zeii din Panteon, ci mai degrabă de a organiza o competiție internațională pacifistă sub deviza: „Mai repede, mai sus, mai puternic”.

LITERATURĂ

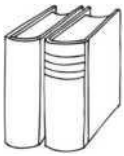

Pater familias

Pentru campania sa, „J'accuse…!", Emile Zola a fost condamnat la un an de închisoare şi la plata unei amenzi în valoare de 3.000 de franci.

Ciclul său de douăzeci de romane *Les Rougon-Macquart* poartă subtitlul *Istoria naturală şi socială a unei familii în timpul celui de-al Doilea Imperiu.* Acțiunea acestor romane se desfăşoară sub domnia lui Napoleon al III-lea şi ele constituie atât fresca unei epoci, cât şi o analiză a vieții de familie.

Fiecare membru al familiei are o traiectorie individuală şi, atunci când unul dintre volume se concentrează asupra existentei sale, cititorul este cufundat într-un univers diferit. Per- sonajul poate fi un minor *(Germinal)*, un conductor de tren *(Bestia umană)*, un pictor *(Creație)*, o vânzătoare dintr-un magazin mare *(La „Paradisul femeilor")*, o prostituată *(Nana)*, un speculator *(Prada)* etc. Oare dacă ar fi ales genul romanelor de spionaj, Zola (1840-1902) şi-ar fi putut imagina nebunească „Afacere Dreyfus" care, timp de doisprezece ani, a afundat Franța într-un climat de război civil?

O scurtă prezentare: Căpitanul în armată Alfred Dreyfus este arestat sub suspiciunea că ar fi transmis informații militare în Germania. Suntem în anul

1894, iar înfrângerea suferită în Războiul din 1870 este o amintire amară pentru francezi. Din cauza originii sale evreieşti, Dreyfus pare ţapul ispăşitor ideal. La scurt timp este condamnat pentru înaltă trădare, degradat şi deportat pentru a executa muncă silnică. În acest timp, ţara se împarte în două tabere şi fiecare alege dacă este *„antidreyfusard”* („oponent al căpitanului Alfred Dreyfus”) sau *„dreyfusard”* („susţinător al căpitanului Alfred Dreyfus”). Emile Zola face parte din ultima tabără şi publică, la 13 ianuarie 1898, în ziarul *LAurore, o* scrisoare deschisă către preşedintele Republicii, Félix Faure, intitulată „J’accuse…!” *{Acuz…!}*. Scriitorul este adus în faţa justiţiei şi primeşte o amendă de 3.000 de franci, fiind şi condamnat la un an de închisoare, pedeapsa maximă pentru defăimare.

Până în anul 1906, Alfred Dreyfus se va lupta să-şi spele onoarea şi până la urmă va reuşi să fie graţiat, reabilitat şi chiar decorat.

AFLA MAI MULTE

în dimineaţa zilei de 29 septembrie 1902, Emile Zola a fost găsit mort în camera sa, întins pe podea. Poliţiştii parizieni au concluzionat, fără a-şi da prea mult interesul, că a fost vorba despre un accident: asfixiere provocată de fumul de la un coş (de fum) înfundat. Cu toate acestea, teza asasinării de către un *„antidreyfusard”* răzbunător rămâne în continuare plauzibilă.

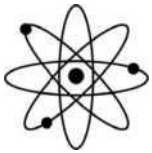

Evoluţie sacră

Biserica Anglicană i-a prezentat scuze lui Darwin pentru că a respins teoria despre evoluția speciilor.

Lui Charles Darwin (1809-1882), un naturalist englez din epoca victoriană, îi datorăm lucrarea intitulată *Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență,* publicată în anul 1859. Conform teoriei sale, speciile nu au rămas neschimbate încă din zorii timpului, ci au evoluat şi continuă să o facă diferit în funcție de mediu, de condițiile climatice şi geografice. Această noțiune de evoluție continuă să se opună fixismului. În cadrul aceleiaşi specii, fiecare individ este unic şi vor supraviețui doar aceia care au o capacitate de adaptare mai bună.

Acest fenomen se amplifică de la sine, deoarece numai supraviețuitorii se reproduc, transmițând evoluțiile descendenților for; restul indivizilor sunt sortiți dispariției. Aceasta este legea selecției naturale, conform lui Darwin. De la generație la generație, prin mutații aleatorii, poate apărea o nouă specie, diferită de cea inițială, acest proces fiind destinat perpetuării.

Deşi Darwin a fost apreciat în comunitatea ştiințifică, unde teoria lui s-a bucurat de un mare

succes, opera sa a stârnit mânie în cercurile religioase mai intransigente, extrem de ostile transformismului, care au văzut în ea un atac la adresa Sfântului Duh din Biblie. Asa-numitii creationisti fanatici au continuat să susțină spiritul şi litera Genezei, ideea că lumea şi ființele vii au fost create în urmă cu şase mii de ani de Dumnezeu, în şase zile, şi că toți oamenii descind din Adam şi Eva. Biserica Anglicană a avut nevoie de o sută cincizeci de ani ca să-şi prezinte postum scuzele lui Darwin pentru atitudinea sa ostilă față de teoria evoluției postulate de acesta.

AFLA MAI MULTE

Darwin ar fi trebuit să fie medic sau pastor anglican, dar, la recomandarea profesorului său de biologie de la Cambridge, s-a îmbarcat pe *Beagle,* o navă de cercetare a Marinei Regale Britanice. Timp de cinci ani, a navigat la bordul acesteia străbătând emisfera sudică, iar la fiecare escală şi-a notat minuțios în jurnale observațiile geologice şi zoologice. Îşi găsise calea.

ARTE PLASTICE

Scena sărutului

Sărutul... lui Robert Doisneau este o fotografie regizată.

În perioada de după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial, aşa-numiții fotografi umanişti s-au concentrat asupra scenelor de stradă, instantanee în care erau surprinşi trecătorii. Unul dintre reprezentanții acestei şcoli, Robert Doisneau (1912-1994), a părăsit uzinele Renault unde lucra ca fotograf industrial, pentru a deveni „pescar de imagini". El fotografia atât parizieni obişnuiți, locuitori din suburbii, cât şi artişti.

În 1950, în timp ce colabora cu Agenția Rapho, a primit o comandă de la revista americană *Life* având ca temă „îndrăgostiți! din Paris".

Fotografia pe care o va realiza este bine-cunoscută astăzi de toată lumea. Sigur ați văzut-o sub formă de afiş sau de tablou pe peretele unei camere ori imprimată pe huse de pilotă, pe perdele de duş, pe fețe de masă etc. Cu toate acestea, atunci când a apărut în revistă, fotografia nu a stârnit un interes atât de mare. *Sărutul din fața Primăriei* înfățişează un bărbat şi o femeie care se sărută cu pasiune de parcă ar fi singuri pe lume, înconjurați de tumultul vieții pariziene. Ne putem da seama că, în timp ce

imortalizează acest clişeu romantic în alb-negru, fotograful se află pe terasa unei cafenele, în faţa clădirii Primăriei Parisului.

Pare o fotografie spontană, iar în anii 1980, când a cunoscut succesul, a sedus şi datorită acestei impresii de naturalețe. Expunerea pe scară largă pe care o cunoaşte în acea perioadă dă naştere unor mari interese financiare. Mai multe persoane s-au recunoscut în fotografie şi au solicitat în instanță să primească drepturi de autor. Această lăcomie este o lovitură dată magiei care înconjura fotografia. Informațiile ies la iveală... în apropierea Domului Invalizilor, Doisneau abordase doi studenți la cursurile de artă dramatică Simon şi îi rugase să pozeze pentru el.

Se numeau Françoise Bornet şi Jacques Carteaud, iar povestea for de dragoste a durat doar cât un sărut.

AFLĂ MAI MULTE

După şedința foto, Robert Doisneau i-a trimis lui Françoise Bornet o copie a pozei, apoi aceasta a vândut-o la licitație în 2005, încasând suma de 184.960 de euro.

FILOZOFIE

Existenţialism

Uneori, Sartre credea că este urmărit de homari pe Champs-Élysées.

Tean-Paul Sartre (1905-1980), student al prestigioasei Ecole Normale Superieure („Şcoala Normală Superioară"), care a obținut primul loc la concursul de titularizare pentru disciplina filozofie, a fost tovarăşul de viață al lui Simone de Beauvoir, care a urmat acelaşi program de studii şi a devenit o exponentă de seamă a feminismului.

Profesor, romancier, eseist, dramaturg, intelectual de stânga angajat în luptele politice ale epocii sale, el şi-a plasat întreaga operă sub semnul filozofiei existențialiste, al cărei fondator a fost – o doctrină conform căreia „omul este condamnat să fie liber". Într-o lume fără Dumnezeu, în care omul există fără nicio intenție divină şi nu îi este predestinat încă de la naştere vreun proiect de viață, fiind propulsat fără nicio rațiune în această existență, deoarece nici el însuşi nu a decis să se nască, individul este singurul responsabil pentru alegerile şi acțiunile sale. Iar această libertate – absolută, la fel cum este şi responsabilitatea sa – îl obligă față de ceilalți să se angajeze şi să acționeze. Astfel, „omul nu este nimic altceva decât ceea ce se face el însuşi".

Din opera sa deosebit de vastă amintim: *Greața* (1938), *Zidul* (1939), *Ființa şi neantul* (1943), *Cu uşile închise* (1944), *Existențialismul este un umanism* (1946) etc.

Încă din 1935, Sartre a încercat mescalina, un halucinogen puternic, extras dintr-un cactus mexican, care l-a făcut să vadă crabi peste tot, chiar şi sub pupitrul din clasa în care îşi ținea cursurile. Mult mai târziu, în anii ’70, era în continuare dependent de acest halucinogen, iar crustaceele se transformaseră în batalioane de homari care îl urmăreau pe Champs-Elysees.

AFLĂ MAI MULTE

Corespondența sa a fost publicată postum (în 1983) de către partenera sa de viață cu titlul *Scrisori către Castor* şi către *alții.* Castor nu este nimeni altcineva decât Simone de Beauvoir. Porecla aceasta îi fusese dată de un prieten de la Şcoala Normală din cauza asemănării numelui Beauvoir cu *beaver* („castor”, în engleză), iar Sartre o adoptase şi el.

RELIGIE

Trinitatea hindusă

În hinduism, zeul Vishnu asigură stabilitatea lumii.

Hinduismul, religia principală a Indiei, descinde din vedism (sau brahmanism), prezent în mileniul al II-lea î.H., al cărui nume provine de la textele sacre, *Vede* („a şti", în sanscrită).

Deşi hinduismul este denumit „religia celor 33 de milioane de zei", el are la bază o trinitate numită Trimurti. Cei trei zei care o alcătuiesc sunt Brahma, Vishnu (Vişnu) şi Shiva.

Primul este asociat cu crearea lumii, rol ce nu îi conferă însă supremația în triadă: nu este foarte venerat, deoarece povestea spune că s-ar fi născut dintr-o floare de lotus apărută din buricul lui Vishnu.

Vishnu asigură stabilitatea lumii, conservarea ei. În cele patru mâini ale sale, el poartă un disc solar care simbolizează ciclul vieții şi al morții, o scoică folosită ca instrument muzical şi simbol al creației, o bâtă reprezentând forța cunoaşterii şi un lotus, floarea sacră. Vishnu este înfățişat cu pielea albastră, ca personajele din filmul lui James Cameron, *Avatar.* El însuşi are zece avataruri, căci de fiecare dată când un pericol se abate asupra lumii coboară pe pământ (cuvântul „avatar" însemna la orginie „coborâre", „pogorâre") ca un polițist bun, deghizat, după caz, în

peşte, broască-țestoasă, porc-mistreț, leu, pitic transformat în uriaş, topor, prințul Rama, eroul Krishna, Buda. Acestea sunt toate încarnările lui de până acum, pentru că a zecea urmează să se înfățişeze: el va fi Kalki, călare pe un armăsar alb, gata să prevină Apocalipsa şi să înceapă trezirea umanității.

Al treilea protagonist este Shiva. El are atât o latură distructivă, înfricoşătoare, cât şi una creatoare, milostivă. Este celebru prin dansul său, pe care îl execută în centrul unui cerc de flăcări, strivind sub picioare demonul ignoranței.

AFLĂ MAI MULTE

Aproape sigur ai un prieten sau ştii pe cineva care are un tatuat un OM (sau AUM), un fel de 3 urmat de un şoarece stilizat (mai degrabă o semilună!), având desupra un C răsturnat. Este o mantră, o formulă sacră care evocă sunetul originar şi creator. El reuneşte trei foneme sanscrite: A de la Brahma, U de la Vishnu şi M de la Shiva.

LITERATURĂ

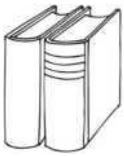

În căutarea TIMPULUI PIERDUT

Oraşul Illiers şi-a luat numele de Illiers-Combray după opera lui Proust.

În căutarea timpului pierdut, cea mai importantă lucrare a lui Marcel Proust (1871-1922), este un ciclu de romane, o operă cu caracter autobiografic, în care imaginarul şi poezia ocupă locul principal, dar este totodată şi un roman inițiatic, psihologic, filozofic şi memorialistic. Constituie, de asemenea, o reflecție asupra artei, literaturii, timpului, precum şi o frescă a societății burgheze şi aristocratice de la începutul secolului XX. Este, nu în ultimul rând, povestea unei vocații literare. Stilul lui Proust, arhitectura romanescă care se îndepărtează de tradiția narațiunii liniare şi viziunea despre lume a autorului au pus bazele romanului modern. Dacă primele patru volume i-au apărut în timpul vieții *(Swann, La umbra fetelor în floare, Guermantes, Sodoma şi Gomora)*, ultimele trei au fost publicate postum *(Captiva, Plecarea Albertinei, Timpul regăsit).*

Prima parte a volumului întâi al ciclului *în căutarea timpului pierdut,* şi anume *Swann,* se intitulează „Combray". Este numele satului imaginar în care naratorul şi-a petrecut vacanțele alături de familie.

Aici locuia mătuşa lui, Leonie, şi tot aici i-a rămas întipărit în memorie gustul madlenei înmuiate în ceai, cu care ea obişnuia să-l servească. De câte ori gusta o madlenă, aceasta îi evoca amintirea copilăriei sale. Satul care l-a inspirat pe autor şi în care acesta a copilărit există în realitate şi se numeşte Illiers (în Eure-et-Loir), dar a fost redenumit Illi- ers-Combray în 1971, ca un omagiu adus lui Proust cu ocazia centenarului naşterii sale.

AFLĂ MAI MULTE

În 1912, *Nouvelle revue française* („Noua revistă franceză"), fondată de Gaston Gallimard, refuză să publice *Swann.* Andre Gide este cel care s-a opus, în primul rând din cauza descrierii interminabile a unui ceai de tei, care l-a făcut să adoarmă. Cartea va apărea însă în anul următor la Editura Grasset, pe cheltuiala autorului. Însă Gallimard s-a grăbit să-şi îndrepte eroarea, a cumpărat exemplarele rămase din tirajul de la Grasset şi a publicat cel de-al doilea volum al lui Proust.

ISTORIE

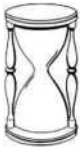

God save the Viking

Vikingii foloseau urina drept combustibil.

Vikingii au terorizat Europa de la sfârşitul secolului al VlII-lea până în secolul al Xl-lea. Ei proveneau din Scandinavia, regiune care include Norvegia, Suedia şi Danemarca. Numele lor derivă din cuvântul nordic vechi *vik,* care însemna „golf". Erau un fel de pirați care mergeau dintr-un golf în altul, chiar dacă această etimologie este contestată.

Nu aveau doar ingeniozitatea de a-şi folosi urina pe post de combustibil, ci şi fler pentru comerț, erau buni marinari şi aventurieri mânați de dorința de explorare. Poate că la început îşi căutau doar clienți noi, dar când au văzut bogățiile bisericilor noastre, invidia a fost prea puternică. Era de ajuns să-şi umfle pieptul, uneori să despice cu securea craniile călugărilor, de exemplu, ca mai apoi să plece cu *drakkarurile* – denumirea corăbiilor lor, ce provine de la cuvântul „dragon" – încărcate de comori. Epoca vikingă începuse! Tradiția plasează debutul acesteia în anul 793, data unei sângeroase incursiuni la Mănăstirea Lindisfarne (în nord-estul Angliei). Aventurile lor i-au purtat departe: din Scoția până în Irlanda, din Groenlanda până în America de Nord, din

Spania până în Italia şi din Rusia până la ConstantinopoL

Dacă ne gândim la succesul şi la evoluția lor, la sentimentul de invincibilitate pe care îl transmiteau, ne putem întreba de ce astăzi nu suntem cu toții vikingi. Pentru că aceşti războinici aventurieri au devenit sedentari şi au început să frecventeze bisericile, în loc să le jefuiască, au fost asimilați.

AFLA MAI MULTE

Normanzii sunt şi ei nişte vikingi! Normanzii, adică „bărbații din nord". Regiunea pe care o numim Normandia era o poartă de intrare nemaipomenită pentru vikingi: avea ieşire la mare şi oferea un drum drept ce le permitea incursiunile de jefuire a Parisului, navigând pe Sena. Pentru a limita pagubele, Carol al lll-lea, zis „Cel Simplu" (879-929), a încheiat o înțelegere cu conducătorul vikingilor, Rollon, care se simțea deja ca la el acasă în viitoarea Normandie. L-a oferit ducatul, cu condiția să devină vasal al regelui Franței şi să se convertească la catolicism. Acesta a acceptat, iar acordul a fost semnat în anul 911 la Saint-Clair-sur-Epte.

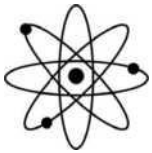

Furt intelectual

Creierul lui Einstein a fost furat după moartea sa de către medicul legist.

Pentru publicul larg, Albert Einstein (1879-1955) este în primul rând un chip dintr-un portret: bărbatul cu păr vâlvoi şi un aer poznaş.

Născut în Germania, laureatul Premiului Nobel pentru Fizică în 1921 şi unul dintre cei mai mari oameni de stiintă din istorie, Einstein a fost un geniu care însă nu a prea strălucit în anii de studiu.

Numele său este asociat cu Teoria relativității, care va schimba complet viziunea asupra lumii. Această teorie demonstrează că timpul şi spațiul, noțiuni care guvernează Universul – despre care se credea că sunt stabile şi imuabile –, sunt de fapt relative (singurul dat invariabil fiind viteza luminii). Aşadar, timpul se scurge mai repede în vârful Turnului Eiffel decât la nivelul solului. În mod similar, dacă am avea doi gemeni, iar unul ar călători într-o rachetă cu o viteză apropiată de cea a luminii, iar celălalt ar rămâne pe Pământ, ultimul ar îmbătrâni mai repede: viteza are, aşadar, impact asupra trecerii timpului.

Einstein a intrat în posteritate şi grație unei ecuații matematice, $E = mc^2$, care afirmă că materia poate fi transformată în energie şi invers. Această echivalență

stă la baza cercetărilor privind energia nucleară, fiind folosită inclusiv la crearea bombei atomice, chiar dacă Einstein nu a participat personal la acest proiect. După ce s-a mutat în Statele Unite pentru a fugi de Hitler, savantul l-a sfătuit pe preşedintele Roosevelt să încurajeze cercetarea în această direcție, pentru ca naziştii să nu le-o ia înainte americanilor. Cu toate acestea, atunci când bomba a fost lansată asupra Japoniei, Einstein a fost uimit, apoi şi-a petrecut tot restul zilelor pledând pentru pacifism.

La moartea sa, medicul legist care a efectuat autopsia, fascinat de acest simbol al inteligenței umane, i-a sustras creierul pentru a-l analiza şi l-a păstrat într-un borcan cu formaldehidă.

AFLĂ MAI MULTE

În 1952, Ben Gurion, prim-ministrul Israelului, i-a propus lui Einstein funcția onorifică de preşedinte, dar el a refuzat politicos această ofertă: „Deşi cunosc Legile Universului, nu ştiu aproape nimic despre ființele umane.”

MITOLOGIE

Z de la Zeus

Zeus i-a declarat război tatălui său.

Romanii îl numeau Jupiter (sau Iupiter). Zeus nu a păşit cu dreptul în viaţă. Cronos, tatăl său, a fost un titan, un gigant puternic, fiul lui Uranus (Cerul) şi al Geei (Pământul). S-a căsătorit cu sora lui, titanida Rhea, şi a hotărât să-i înghită, rând pe rând, pe toţi copiii născuţi de aceasta, deoarece un oracol îi prezisese că va fi detronat de fiul său – la fel cum făcuse şi el cu tatăl lui, pe care îl castrase.

Când urma să dea naştere celui de-al şaselea copil, Rhea, care pierduse deja trei fete şi doi băieţi, aceştia fiind înghiţiţi de tatăl lor, s-a ascuns ca să-l nască pe Zeus şi l-a încredinţat nimfelor, tinere divinităţi care l-au hrănit cu laptele caprei Amalthea. De mic, Zeus îşi află povestea şi destinul, aşa că se grăbeşte să se răzbune pe tatăl lui. La momentul potrivit, Zeus declanşează un război, Titanomahia, în care se aliază cu ciclopii şi cu hecatonhirii sau centimanii (creaturi cu o sută de braţe şi cincizeci de capete), care fuseseră îngropaţi odinioară de Cronos sub pământ şi eliberaţi de Zeus, şi luptă împotriva titanilor. Îl obligă apoi pe tatăl său să-i scuipe înapoi pe fraţii şi surorile sale: Poseidon, Hades, Hestia, Demeter (sau Demetra) şi Hera. După ce ajunge atotputernicul rege

al zeilor, se căsătoreşte cu Hera şi domneşte asupra Olimpului, cu mănunchiul de fulgere în mână, iar ea devine cea mai faimoasă soție înşelată din istorie. Dar nici Hera nu stă cu brațele încrucişate, ci urzeşte planuri de răzbunare infame împotriva rivalelor sale.

AFLĂ MAI MULTE

Zeus era şi un maestru al metamorfozelor. Fiind dependent de sex, el abuzează de acest subterfugiu pentru a seduce zeițe atrăgătoare, frumoase muritoare, şi chiar un chipeş prinț troian. Câteva exemple: îi împrumută trăsăturile lui Artemis (zeița vânătorii) pentru a o seduce pe una dintre însoțitoarele acesteia, nimfa Callisto; se transformă într-o lebădă pentru Leda; devine o ploaie de aur pentru Danae, un nor pentru Io; îi face curte Europei luând înfățişarea unui taur alb cu coarne aurite; se preschimbă în satir (fiecare dintre divinitățile rustice din mitologia greacă, reprezentată printr-o ființă cu corp omenesc acoperit de păr, cu coarne şi picioare de țap sau de cal, care personifică instinctele brutale) ca să se apropie de Antiope; în şarpe ca să o seducă pe Persefona; îi apare sub înfățişarea unui vultur lui Ganymede etc.

ISTORIE

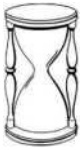

Ludovikipedia

Sfântul Ludovic este Ludovic al IX-lea.

Chiar dacă au existat câteva mici pauze spre finalul perioadei, în general Franța a fost o monarhie din 481 până în 1848. În această perioadă au domnit 18 regi cu numele de Ludovic.

Se obişnuia ca numelor acestora să li se ataşeze uneori porecle. Ludovic I a trăit în secolul al IX-lea, aparținea dinastiei carolingiene şi era supranumit „cel Pios” (în general, deşi alteori era numit „le Debonnaire”, adică „cel vesel/amuzant”). Pe tron s-au succedat apoi Ludovic „cel Gângav” (numărul 2), Ludovic „cel Leneş” (numărul 5), Ludovic „cel Gras” (numărul 6), Ludovic „Inimă de Leu” (numărul 8) etc. Există şi un Ludovic amintit doar prin porecla sa, nu prin număr, Sfântul Ludovic. Reprezentant direct al dinastiei Capețienilor, acesta a domnit între 1226 şi 1270 cu numele de Ludovic al IX-lea. El a fost declarat „sfânt” mai ales pentru că s-a făcut remarcat în timpul Cruciadelor, deşi victoriile sale nu au fost unele însemnate.

Încă din 1096, cavalerii plecau din Occident la îndemnul Papei pentru a apăra locurile sfinte ale Palestinei amenințate de turci şi de musulmani. În

1244, în timp ce Ierusalimul era cucerit de musulmani, Ludovic al IX-lea s-a îmbolnăvit, dar apoi s-a însănătoşit în chip miraculos şi, în semn de recunoştință, a hotărât să îmbrace armura de cruciat şi să meargă în Țara Sfântă pentru a conduce cea de-a şaptea cruciadă.

Mama sa, Blanche de Castilia, a preluat conducerea regatului. Regele s-a întors şase ani mai târziu, după ce a înregistrat un eşec răsunător. Însă ce este mai rău de-abia acum urmează:

în 1270, a plecat în cea de-a opta cruciadă (ultima) şi a fost răpus de ciumă în Tunis. Sau, după alte surse, mai sigure, ar fi murit de dizenterie, o boală mai puțin „glorioasă" sau „elegantă".

AFLA MAI MULTE

Sfântul Ludovic este asociat nu numai cu cruciadele, ci şi cu justiția. În imaginarul colectiv, el împărțea dreptatea sub un copac, mai exact sub un stejar. Nu ştim dacă este realitate sau pur şi simplu o legendă, dar datorăm această informație unui cronicar al acestuia, Joinville (1224-1317). În lucrarea sa *Viața Sfântului Ludovic,* acesta precizează chiar faptul că stejarul respectiv se afla în Bois de Vincennes (parc în estul Parisului, cel mai mare spațiu verde parizian).

FILOZOFIE

Filozoful fotbalist

Camus a fost în tinerețe un celebru jucător de fotbal.

Albert Camus (1913-1960) nu a intrat în posteritate pentru abilitățile lui ca portar de fotbal din tinerețea sa, petrecută în Algeria, ci ca unul dintre cei mai mari scriitori şi filozofi ai secolului XX, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1957.

Născut într-o familie foarte săracă (de algerieni de origine europeană repatriați în Franța), el a fost crescut de o mamă iubitoare, dar analfabetă, fără să-şi cunoască tatăl, căzut pe front în Bătălia de pe Mama. A fost un elev şi un student eminent şi a putut studia datorită burselor obținute cu ajutorul profesorilor săi. Cu toate acestea, tuberculoza l-a împiedicat să devină profesor de filozofie şi să aibă o carieră universitară.

A avut o serie de locuri de muncă modeste, a fondat un teatru şi a devenit jurnalist, apoi a părăsit Algerul şi s-a mutat la Paris, a susținut lupta republicanilor spanioli împotriva dictaturii lui Franco şi s-a implicat în Mişcarea de Rezistență. După Eliberare, a ocupat postul de redactor-şef al revistei *Combat,* o publicație a Rezistenței Franceze.

Şi-a publicat primele lucrări, *Străinul, Mitul lui Sisif,* în 1942; după război, au văzut lumina tiparului o

serie de romane, piese de teatru şi eseuri – *Ciuma* (1947), *Omul revoltat* (1951) etc. —, care s-au bucurat de un mare succes.

Reflecția sa este centrată în jurul unei viziuni umaniste asupra condiției omului. Camus este conştient de absurdul acesteia într-o lume din care Dumnezeu este absent. Care este sensul vieții? Merită oare aceasta să fie trăită? După Camus, există doar un singur răspuns posibil pentru a depăşi condiția absurdă a vieții: revolta, în special împotriva nedreptății.

AFLA MAI MULTE

La 4 ianuarie 1960, Camus şi-a pierdut viața pe loc într-un accident de maşină. Automobilul Facel Vega, condus de editorul şi prietenul său Michel Gallimard, s-a izbit de un platan în departamentul Yonne (regiunea Bourgogne). O moarte cu atât mai absurdă, cu cât scriitorul îşi cumpărase bilet pentru a se întoarce cu trenul. În această ultimă călătorie, între Vaucluse şi Paris, Camus avea în servietă primele 144 de pagini ale unui roman autobiografic. Lucrarea, rămasă neterminată, va fi publicată postum (1994) subtitlul *Primul om.*

ISTORIE

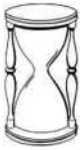

Oraşul Interzis

Oraşul Interzis a fost construit în timpul dinastiei Ming.

Reşedința împăraților chinezi timp de cinci sute de ani are o întindere atât de vastă, încât poartă denumirea de „oraş”. Acest palat este unul dintre cele mai mari din lume.

De ce este folosit termenul „interzis”? Pentru că doar suveranului şi suitei sale le era permis accesul în interior. Dar acum acest epitet nu mai este de actualitate, deoarece ansamblul se află în topul primelor cinci destinații turistice din lume, aproximativ 15 milioane de turişti trecându-i pragul în fiecare an. Prin comparație, Luvrul primeşte anual doar 9 milioane de vizitatori.

În 1368, penultima dinastie chineză, Ming, a preluat puterea. Membrii acesteia îşi stabiliseră capitala în Nanjing, până când al treilea reprezentant al lor, Zhu Di (numit Yongle, adică „Bucuria eternă”), a optat pentru Beijing. În 1406, el a demarat construcția unui oraş imperial. Aproximativ un milion de muncitori şi 100.000 de meşteşugari au lucrat pentru a ridica acest complex care se întinde pe 72 de hectare, un adevărat oraş împrejmuit de un

zid cu înălțimea de 10 m, lungimea de 960 m şi lățimea de 750 m. Şantierul a fost închis paisprezece ani mai târziu.

În secolul al XVII-lea, China a fost invadată de manciurieni, iar dinastia Ming a pierdut puterea, fiind înlocuită de ultima dinastie care a condus țara, Qing. La rândul lor, aceştia vor pierde puterea în 1912, dar ultimul împărat, Pu Yi, va rămâne în Oraşul Interzis până în 1924, fiind aproape un prizonier în aripa denumită „curtea interioară". Oraşul Interzis a fost transformat în muzeu în anul următor, iar în 1987 a fost înscris în Patrimoniul Mondial UNESCO.

AFLĂ MAI MULTE

Frumusețea locului este completată de sonoritatea poetică a numelor unor clădiri: Podul central al apelor de aur, Poarta virtuții manifeste, Belvede- rele bunăvoinței întrupate, Camera gândurilor pioase, Poarta esenței lunii, Pavilionul celor zece mii de primăveri, Palatul purității cereşti, Pavilionul ploii de flori, Zidul celor nouă dragoni, Sala armoniei supreme, Sala cultivării mentale, Sala gloriei literare etc.

ARTE PLASTICE

Oh, goții mei!

La origine, termenul „gotic" era unul peiorativ.

Arta gotică, termen ce face trimitere mai ales la arhitectura gotică, cea religioasă, s-a dezvoltat în Franța între secolul al Xll-a şi jumătatea secolului al XVI-lea, fiind succesoarea artei romanice. Noi tehnici arhitecturale, cum ar fi utilizarea bolții în ogive încrucişate*, care permite sprijinirea greutății pe patru stâlpi, precum şi arcul frânt (sau ogival)* au permis construirea unor clădiri mai suple şi totodată mai înalte. Alături de acestea, arcele bufante* aveau funcția de a împiedica surparea zidurilor sub efectul presiunii laterale.

Acest nou stil a apărut pentru prima dată în Franța, de exemplu, în 1144, odată cu reconstrucția Bazilicii Saint-Denis, şi a fost denumit inițial „stil francez" *(opus francigenum)* sau artă ogivală. Abia la începutul secolului al XVI-lea se vorbeşte despre arta gotică. În concepția pictorului italian Rafael, termenul este peiorativ şi sinonim cu „barbar". Se referă la goți, un trib de origine germanică responsabil pentru jefuirea Romei *(sacco di Roma)* în secolul al Vl-lea, aceştia fiind considerați întruparea barbariei. Arhitectura gotică părea a fi contrară canoanelor Renaşterii italiene, care susțineau o

revenire la estetica Antichității şi la caracterul ordonat şi armonios al arhitecturii din Grecia Antică.

Cu toate acestea, artei gotice îi datorăm, de exemplu, cele mai frumoase catedrale ale Franței: Notre-Dame de Paris, Notre-Dame de Chartres, catedrala din Bourges, Notre-Dame din Strasbourg etc. Spațiile decupate de mari dimensiuni ale catedralelor gotice au permis intrarea luminii şi au fost acoperite cu vitralii care îți taie respirația.

AFLĂ MAI MULTE

Un mic glosar de care aveți nevoie pentru a putea deveni constructori de catedrale gotice:

- **Arc butant:** element de susținere în formă de arc, amplasat în afara clădirii. Sprijinit pe un contrafort, el susține zidul în punctele în care se exercită presiunea cea mai mare.
- **Arc frânt** (sau **ogival**)**:** două jumătăți de arc simetrice, care se sprijină una pe cealaltă.
- **Contrafort:** pilastru masiv, perpendicular pe un zid, destinat măririi rezistenței acestuia împotriva presiunii altor elemente de zidărie.
- **Boltă în ogivă încrucişată:** boltă formată din două arce care se intersectează pe diagonală.

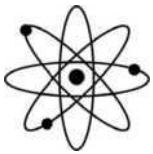

Explozia preţului

Alfred Nobel a inventat dinamita.

Merită un Premiu Nobel!" Folosim această expresie, adesea ironic, deoarece în realitate Premiul Nobel este sinonim cu excelența într-un anumit domeniu. Are o valoare simbolică şi mai mare atunci când premiul i se acordă unui apărător al păcii în lume.

Alfred Nobel a trăit în Suedia între 1833 şi 1896 şi principala lui preocupare era pacea. Ea l-a motivat chiar pe Nobel, care era chimist de meserie, să inventeze… dinamita. Nu este o glumă! El a crezut că această invenție are potențialul de a pune capăt războaielor. Cunoaşteți cu toții sfârşitul poveştii: conflictele armate au continuat, iar dinamita a devenit un produs care a avut un mare succes.

Fiul unui producător de explozibili, Alfred Nobel a preluat afacerea familiei şi a fost foarte interesat de nitroglicerină, pe care îşi propunea să o producă pe scară industrială. Proiectul nu a fost lipsit de riscuri, o explozie la fabrica lui curmându-i viața fratelui său mai mic. Acest lucru nu l-a descurajat însă şi el a continuat să lucreze la modalități de stabilizare a acestui lichid. A trebuit să-i adauge o substanță absorbantă şi a identificat diatomitul, o rocă silicioasă moale şi poroasă, care conține fosile. Astfel,

în 1866 a luat naştere dinamita.

De pe urma acestei invenții şi a altor 349 de brevete obținute în timpul vieții sale, Alfred Nobel a adunat o avere impresionantă, care însă i-a declanşat şi un acut sentiment de vinovăție. Neavând moştenitori, a decis să-şi lase banii, prin testament, unei cauze nobile. Dorința sa era ca, în fiecare an, persoane cu merite deosebite, femei sau bărbați, să primească o sumă substanțială de bani pentru reuşite în domeniul fizicii, chimiei, medicinei, literaturii sau luptei pentru pace. Prestigiul unui astfel de premiu ar fi urmat să le recunoască şi recompenseze munca deosebită, dar şi să-i ajute să o continue.

Testamentul a fost citit după moartea sa, iar prima ceremonie de acordare a premiilor a avut foc pe 10 decembrie 1901.

AFLA MAI MULTE

Este cunoscută performanța obținută de Marie Curie (1867-1934), de două ori laureată cu Nobel. Ea a obținut Premiul Nobel pentru Fizică în 1903, împreună cu Pierre Curie şi Henri Becquerel, şi Premiul Nobel pentru Chimie, în 1911, pentru cercetările sale privind radiul şi compuşii acestuia.

FILOZOFIE

Sclavul eliberat

Epictet a fost un filozof stoic.

Un fost sclav, torturat de stăpânul său nemilos înainte de a fi eliberat, Epictet (circa 50 – circa 125 sau 130 d.H.) a fost un filozof grec. La fel ca Socrate, el nu a lăsat nicio lucrare scrisă. Învățăturile lui au fost transmise posterității de discipolul său, Arrian, care, după ce a urmat cursurile lui Epictet, a scris în limba greacă *Conversațiile* şi *Manualul.*

Filozofia epictetiană face parte din curentul stoicismului, doctrină ale cărei baze au fost puse la Atena de Zenon din Kition (Fenicia), în secolul al IV-lea î.H., fiind cunoscută şi ca filozofia porticului – era predată lângă un portic, un fel de galerie acoperită numită în greacă *stoa.* Stoicismul a continuat să ia amploare şi să se răspândească în Roma până în secolul al II-lea e.n. Filozoful Seneca *(Scrisori către Lucilius)* şi împăratul roman Marc Aureliu *(Gânduri către sine însuşi)* sunt reprezentanți ai acestuia, stoicismul fiind o filozofie care transcende clasele sociale, adresându-se tuturor: de la sclavul eliberat până la conducători.

Pentru stoici, Universul este un întreg coerent, iar omul trebuie să trăiască în armonie cu natura. Singurul lucru care contează este prezentul, deoarece

omul nu poate interveni nici asupra trecutului, care nu face decât să trezească regrete, nici asupra viitorului, care provoacă frică. Libertatea se află în centrul moralei lui Epictet, acesta considerând că nu există nimic în stare să subjuge gândirea unui om liber.

Dar înțeleptul nu caută să acționeze asupra ordinii lumii, căci aceasta din urmă nu depinde de el. În schimb, poate acționa asupra propriei judecăți şi a felului în care înțelege lucrurile – de exemplu, moartea unei persoane dragi. Nefericirea nu este provocată de evenimente exterioare, ci de modul în care noi le privim, de confuzia dintre aceste două planuri. Voința se exprimă prin acceptarea a ceea ce este: „Nu aştepta ca evenimentele să se întâmple aşa cum îți doreşti; ia hotărârea să-ți doreşti ceea ce ți se întâmplă şi atunci vei fi fericit.”

AFLĂ MAI MULTE

Nu se cunoaşte numele adevărat al lui Epictet. Porecla sa derivă de la cuvântul grecesc *epiktetos*, care înseamnă „dobândit”, ideea de dobândire (în sensul de „om cumpărat”) făcând trimitere la condiția sa inițială de sclav.

RELIGIE

Execuţie testamentară

Succesiunea profetului Mahomed ridică probleme.

Cititorii noştri musulmani ne vor ierta pentru prezentarea atât de schematică, dar pentru cei neiniţiaţi este dificil să se orienteze atunci când aud despre conflictele dintre sunniţi şi şiiţi. Să începem de la numere: lupta este inegală, deoarece primii reprezintă 85% dintre credincioşii musulmani.

Această diviziune se află la temelia Islamului, căci ţine de moştenirea profetului Mahomed.

În jurul anului 610, Mahomed, în vârstă de patruzeci de ani, are o viziune: Arhanghelul Gabriel i se înfăţişează ca să-i aducă Cuvântul lui Dumnezeu. Va mai primi alte mesaje în continuare, pe care le va aduna în Coran. Pe măsură ce numărul adepţilor săi creşte, se înmulţesc şi persecuţiile: Mahomed este silit să părăsească Mecca *(hegira)* şi îşi găseşte adăpost la Medina, unde moare în anul 632.

Oare profetul nu s-a gândit la ceea ce avea să urmeze? El nu lasă indicaţii cu privire la un posibil succesor. Cine va fi calif („cel care vine după”)? Aii ar fi putut fi moştenitorul profetului, dar îi este preferat Abu-Bakr, unul dintre socrii lui Mahomed (tatăl Aishei, a treia soţie a acestuia). Aii ajunge în cele din urmă al patrulea calif (în 656). Este acuzat că şi-ar fi

ucis predecesorul şi împotriva sa se formează o opoziție puternică, condusă în principal de guvernatorul Siriei, Muawiyah sau Moavia. Acesta din urmă preia puterea şi întemeiază dinastia Omeiazilor (sau dinastia omeiadă), după ce la rândul său Ali este asasinat. Când fiul lui Moavia, Yazid, este numit succesor şi preia puterea, fiul lui Ali, Hussein, se revoltă. El este decapitat pe loc şi, după dispariția sa, ia naştere comunitatea şiită.

AFLĂ MAI MULTE

Să explicăm alți doi termeni legați de Islam: *halal* şi *haram.* Primul termen înseamnă în arabă „permis, legal", iar al doilea, opusul său. Printre preceptele acestei religii există anumite permisiuni şi interdicții alimentare. Carnea de porc şi alcoolul sunt *haram,* la fel şi carnea de câine, de leu, insectele etc. Carnea de vită, cea de iepure şi cea de berbec pot fi consumate, însă este obligatoriu ca animalele să fie sacrificate după ritualurile islamice, adică să fie ucise fără a fi lovite, în timp ce măcelarul rosteşte numele lui Allah.

LITERATURĂ

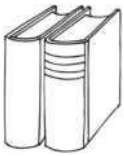

Cioara din fabulă

La Fontaine nu a scris doar fabule.

Când rosteşti numele lui Jean de La Fontaine (1621-1695), un cuvânt îți vine automat în minte, ca şi cum ai apăsa pe un buton: fabule! Această reacție automată ar putea sugera că autorul francez nu a scris nimic altceva, ceea ce nu poate fi decât departe de adevăr! în realitate, el a abordat toate genurile de poezie (galantă, religioasă, satirică, lirică, didactică, dramatică etc.), a semnat romane, epistole, scrisori şi discursuri şi chiar nuvele libertine şi licențioase a căror vânzare a fost inter- zisă, deoarece s-a considerat că ar fi prea îndrăznețe. Cu toate acestea, *Fabulele* reprezintă capodopera sa (sunt mai mult de 240, împărțite în 12 cărți, publicate între 1668 şi 1694). El şi-a pus amprenta asupra genului, dobândind celebritatea în timpul vieții şi ocupând un loc special în istoria literaturii pentru că a transformat fabula într-o specie literară cu drepturi depline. Când a făcut din animale nişte protagonişti ai creațiilor sale, obiectivul lui nu a fost să determine întreaga grădină zoologică să vorbească în versuri. În spatele pisicilor, maimuțelor, câinilor, iepurilor, țestoaselor, vulpilor, leilor, broaştelor, lupilor, urşilor, corbilor, porcilor, greierilor, mieilor, furnicilor,

şoarecilor, se ascund de fapt diverse tipuri umane, cu trăsăturile lor de caracter, cu psihologia lor, cu defecte şi calităţi. La Fontaine le foloseşte pentru a-şi transmite filozofia, viziunea sa asupra societăţii timpurilor sale şi, în special, asupra Curţii regale. Fabula, inclusiv prin morala ei, care dăinuie adesea sub formă de proverb, îşi propune să instruiască în câteva cuvinte. Fiind învăţate cel mai adesea încă din copilărie, fabulele lui La Fontaine rămân întipărite în memorie şi în acest fel reuşesc să-şi atingă scopul educaţional.

Sunt convinsă că puteţi cita din memorie: „Că de mult, foarte de mult/Din punga celor ce-ascult/Linguşitorii trăiesc” *(Corbul şi vulpea);* „Nu e fricos pe lume – s-ar zice, în sfârşit; / Ca-n spaimă să nu fie de altul depăşit” *(Iepurele şi broaştele);* „Dreptatea-i totdeauna de partea celui tare; /V-o dovedeşte această întâmplare” *(Lupul şi mielul)…*

AFLĂ MAI MULTE

La Fontaine s-a inspirat din fabule deja existente, scrise de autorul grec Esop (secolul al VI-lea î.H.) şi de poetul latin Fedru (10 î.H. — 54 d.H.).

ISTORIE

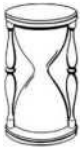

Ioana d'Arc

Jeanne d'Arc (Ioana d'Arc) a sărit din turnul castelului din Beaulieu-en-Vermandois, încercând să evadeze.

Ioana d'Arc s-ar fi născut în 1412, în Domremy, într-o familie de țărani. De la vârsta de treisprezece ani, a început să audă voci: pe Sfântul Mihail, Sfânta Margareta şi Sfânta Ecaterina, care o îndemnau să-şi salveze tara din dezastrul în care se afla. Precedentul rege, Carol al Vl-lea, era nebun şi îl desemnase pe regele Angliei ca succesor la tron. Era deci nevoie ca adevăratul său moştenitor, Carol al Vll-lea, să fie repus urgent în drepturi, iar englezii să fie alungați definitiv din Franța. Ioana d'Arc nu ascultă de aceste voci înainte să împlinească şaptesprezece ani. Dând dovadă de multă hotărâre, ajunge să fie condusă de Carol la Castelul de la Chinon. Discuțiile lor au rămas secrete, dar în cele din urmă acesta a decis să o pună pe „Fecioara din Orléans" în fruntea armatei.

La 8 mai 1429, oraşul Orléans este eliberat; la 17 iulie, Carol al Vll-lea este încoronat la Reims. Dar lupta este departe de a se fi încheiat, iar Jeanne continuă să străbată țara, până când este luată prizonieră. Întemnițată în castelul Beaulieu-en-Ver-

mandois, ea sare din turn pentru a evada. În zadar! Gestul ei este considerat o tentativă de sinucidere, fapt care nu este în favoarea ei atunci când este judecată de un tribunal al Inchiziției. Condamnată pentru erezie, ea îşi reneagă credința. Fără îndoială că nu a fost decât un moment de slăbiciune, în urma torturii, şi, ascultându-şi curajul, şi credința, ea îşi îmbracă din nou, după scurt timp, hainele bărbăteşti, ceea ce, pentru judecători, reprezintă un simbol al convingerilor şi o dovadă a vinovăției ei. Urmează un nou proces şi o nouă sentință: fiindcă a recidivat, îi va fi dată pedeapsa vrăjitoarelor: va fi arsă pe rug în Piața Vieux-Marche din Rouen la 30 mai 1431.

AFLA MAI MULTE

„Marele stindard" al Ioanei d'Arc a dispărut când aceasta a fost prinsă la Compiegne (oraş în nordul Franței). Pentru descrierea drapelului trebuie să ne bazăm pe diverse mărturii – care sunt cel mai adesea divergente. Era fără îndoială alb şi îl înfățişa pe Isus, însoțit de îngeri, un crin (simbol al regalității franceze) şi purta inscripția „Jesus Maria".

ARTE PLASTICE

Don Pablo

Numele complet al lui Picasso este alcătuit din douăzeci şi trei de cuvinte.

Pablo, Diego, José, Francisco de Paula, Juan Nepomuceno, Maria de los Remedios, Crispin Cipriano de la Santisima Trinidad Ruiz Blasco Picasso y Lopez (1881-1973) s-a născut la Malaga (în Spania), unde există obiceiul de a le da copiilor cât mai multe nume.

Opera şi talentul lui sunt pe măsura lungimii numelui pe care l-a purtat: a fost pictor, sculptor, gravor, desenator, ceramist şi poet.

Este imposibil să-l încadrăm într-o categorie, deoarece a lucrat pe tot parcursul secolului XX, dar opera sa a fost împărțită în secvențe: „perioada albastră" (1901-1904); „perioada roz" (1904-1906); cubismul, mişcare artistică pe care a inițiat-o împreună cu Georges Braque (1907-1914); perioada suprarealistă (1925-1936); pacifismul picturii *Guernica* (1937-sfârşitul războiului); perioada şederii la Vallauris (1947-1973).

Pictura sa, inițial figurativă, se destructurează în forme geometrice şi fragmentate, care viciază perspectiva, rezultând portrete alcătuite prin recompunerea chipurilor din elemente văzute din față

şi din profil.

Guernica este o lucrare comandată de guvernul republican spaniol, o operă destinată să reprezinte Spania la Expoziția Mondială de la Paris din 1937. Această pânză imensă (3,5 m x 7,8 m), pictată în ulei, în alb-negru, denunță barbaria bombardamentului aviației naziste asupra orașului basc Guernica din 26 aprilie 1937, care a sprijinit forțele naționaliste ale generalului Franco în timpul războiului civil spaniol.

Pictat la Paris, tabloul ajunge la New York, apoi în Spania, în 1981, după moartea dictatorului.

AFLĂ MAI MULTE

Domnişoarele din Avignon (1907) este considerată pictura care stă la baza curentului cunoscut sub numele de cubism. Titlul i-a fost dat ulterior, dar Picasso l-a refuzat întotdeauna, fiindcă îl enerva. El o numise *Bordelul din Avignon,* dar respectivul Avignon nu este cel din cântecelul cu podul, ci o referință la d'Avinyo *(carrer davinyo),* o străduță din centrul vechi al Barcelonei. Acest nume a fost inventat în 1916 de Andre Salmon, un critic de artă prieten cu Picasso, care a expus pânza la Salon dantin din Paris.

STIINTĂ ŞI TEHNICĂ

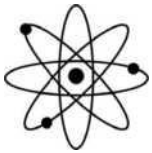

Spaţiul este un lux

Staţia Spaţială Internaţională (SSI) este cel mai scump obiect construit vreodată de om.

Incomparabil este adjectivul cel mai potrivit pentru Staţia Spaţială Internaţională (SSI). Niciodată nu a fost trimis în spaţiu un astfel de obiect: cu o greutate de 419 tone, o lăţime de 73 de metri şi o lungime de 109 metri. Pentru a avea o idee despre cât de mare era, imaginaţi-vă un teren de fotbal. Aşadar, nu ar trebui să vă surprindă să aflaţi că SSI este cel mai scump obiect construit vreodată de om. Este dificil ca cifrele să descrie realitatea, dar iată: 150 de miliarde de dolari (aproximativ 140 de miliarde de euro). Adunaţi, de exemplu, bugetul anual destinat Ministerului Educaţiei Naţionale, învăţământului Superior şi Cercetării, cel mai mare din Franţa în 2017, şi veţi obţine 92,49 de miliarde de euro. O altă posibilă comparaţie: cu această sumă se pot cumpăra 350 de aeronave Airbus A380, care este ca un Rolls-Royce al avioanelor.

Cine a plătit pentru aceasta? în principal, Statele Unite şi Rusia, prin agenţiile lor spaţiale, NASA şi Roscosmos. De asemenea, JAXA din Japonia, CSA din Canada şi ESA din Europa au contribuit şi ele cu fonduri proprii. Franţa este şi ea una dintre cele

unsprezece țări europene care au finanțat acest proiect, fapt care i-a permis astronautului francez Thomas Pesquet să participe la o misiune de şase luni în spațiu, în perioada 2016-2017.

În 1998 a fost lansat pe orbită primul modul, iar în 2000 primul echipaj s-a stabilit pe stația spațială. De atunci, 228 de astronauti au locuit în acest laborator orbital unic, efectuând experimente cu microgravitația în diverse domenii: astrofi- zică, biologie, fiziologie etc. Alții au fost doar simpli turişti spațiali.

SSI se învârte în jurul Terrei, nu departe de ea, la 400 km distanță. Viteza sa medie este de 27.600 km/h (adică 7,66 km/s) şi are nevoie de doar 90 de minute pentru a face o mişcare de revoluție completă. Exact cât durata unui meci de fotbal!

AFLĂ MAI MULTE

Anul retragerii de pe orbită a Stației Spațiale Internaționale este cunoscut în prezent: 2024. Însă, cum este la modă prelungirea duratei de activitate, e posibil ca stația să rămână la postul său astral până în 2028.

LITERATURĂ

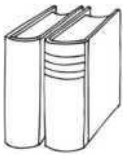

Rime şi delicte

Verlaine a tras în Rimbaud.

Pe data de 10 iulie 1873, într-o cameră de hotel din Bruxelles, Paul Verlaine a tras cu un revolver asupra iubitului său, „soțul său infernal”, Arthur Rimbaud, care îl anunțase că avea să-l părăsească. „Iată ceva pentru tine, dacă tot pleci!” i-a strigat el, în timp ce un glonț l-a lovit pe tânăr la încheietura mâinii. Frica a fost mai mare decât rana provocată, dar acest episod a pus capăt unei aventuri tumultuoase, îmbibate în alcool, pe care cei doi îndrăgostiți o trăiau de doi ani. Verlaine a fost condamnat la doi ani de închisoare, deşi Rimbaud şi-a retras plângerea. Cel mai cunoscut pistol din istoria literaturii a fost vândut la licitație la Paris, în luna noiembrie 2016, pentru suma de 434.500 de euro.

Cele două genii ale poeziei s-au cunoscut în 1871, la Paris, după o lungă relație epistolară.

Paul Verlaine (1844-1896) îşi publicase deja *Poemele saturniene,* visase la femei şi chiar se căsătorise cu una; avea să-şi continue activitatea în închisoare şi după eliberare *(Înțelepciune, Odinioară şi altădată* etc.). O recunoaştere tardivă din partea confraților săi va face să fie proclamat „prințul poeților”. S-a convertit la catolicism şi, la vârsta de

cincizeci şi unu de ani, a fost răpus de o congestie pulmonară. Simboliştii, care nu descriu peisaje sau sentimente, ci se exprimă prin imagini, îl consideră un maestru şi îi adoptă *Arta poetică.*

Arthur Rimbaud (1854-1891) a fost precoce în toate: fugar, rebel, poet de la o vârstă fragedă. La şaptesprezece ani scrie: „La ani şaptesprezece, nu eşti defel serios."[1] Când l-a cunoscut pe Verlaine scrisese deja *Corabia beată* şi *Scrisoarea vizionarului.* Din opera sa fulgurantă, pe care o va abandona devreme, trebuie să amintim şi *Iluminările.* El a ales să călătorească prin lume, implicându-se chiar în traficul de arme. La doar treizeci şi şapte de ani, a murit din cauza unei cangrene, după ce i-a fost amputat un picior.

Suprarealiştii văd în Rimbaud un precursor al lor. Opera sa a deschis calea către poezia modernă.

AFLA MAI MULTE

Se întâmplă rar ca o armă de foc să dea naştere unor capodopere ale poeziei. Însă focul de revolver tras de Verlaine este la originea a două volume de versuri: *Cellulairement,* scris de agresor, *şi Un sezon în infern,* semnat de ținta sa, Rimbaud. A fost o ceartă de despărțire care, până la urmă, a făcut să curgă mai multă cerneală decât sânge.

---

1 Din poemul *Roman,* în voi. *Rimbaud - Integrala poetică,* Ed. Eminescu, București, 1992, trad. în limba română de Petre Solomon. *(n. trad.)*

MITOLOGIE

Război pentru un MĂR

Războiul troian a pornit de la un măr.

Dacă ne întoarcem la originile războiului troian, dăm peste un măr… al discordiei.

Eris este zeița Discordiei, fiica zeiței Nyx *(Noaptea)* şi mama Foametei, iar sora ei este nimeni alta decât Moartea. Nu este tocmai invitata ideală pe care ți-ai dori-o printre nuntaşi. Astfel se explică de ce nu a fost poftită la cununia dintre nereida Thetis şi eroul Peleus. Cu toate acestea, nimic nu o împiedică să participe şi nici nu vine cu mâna goală: aduce în dar un măr de aur, pe care scrie: „Celei mai frumoase”. Printre invitați se află Atena (zeița războiului), Afrodita (zeița iubirii) şi Hera (ocrotitoarea căsătoriei) şi fiecare dintre ele consideră că mărul i se cuvine. Aşa că cele trei încep să se certe din cauza lui. Zeus intervine şi îi cere lui Paris – cioban/prinț troian – să hotărască cine îl merită. Toate trei încearcă să-l mituiască, dar propunerea Afroditei i se pare acestuia cea mai atractivă: dragostea frumoasei Elena.

Afrodita pleacă cu mărul şi Paris dă fuga să-şi primească darul. Doar că există un inconvenient, mai precis un soț. Elena este deja soția regelui Spartei, Menelau. Dar asta nu contează pentru Paris, care o răpeşte pe Elena şi porneşte în taină cu ea spre Troia.

Soțul încornorat îi urmăreşte, însoțit de un alai de eroi greci: Ahile, Ulise, Agamemnon şi alții. Troia – cunoscută şi sub numele de Ilion – este asediată. Iată începutul unui război care va dura zece ani.

AFLA MAI MULTE

După ce am văzut cum a început războiul troian, să vorbim şi despre căderea Troiei. Cu toții cunoaşteți expresia „calul troian”, cu alte cuvinte o stratagemă prin care îți învingi inamicul distrugându-l din interior. Deoarece grecii nu reuşeau să le vină de hac troienilor, Ulise pune la cale o strategie: trebuie să construiască un cal uriaş de lemn, să se ascundă în el şi să îl ofere duşmanilor ca şi cum acesta ar fi un cadou din partea zeilor. Fără să bănuiască nimic, troienii îl aduc în cetate. La căderea nopții, grecii ies din ascunzătoare şi le deschid tovarăşilor lor porțile cetății: asaltul Troiei poate începe!

ISTORIE

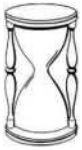

Falsa hartă a Americii

Numele America provine de la Amerigo Vespucci.

În 1970, Joe Dassin cânta aşa: „America, vreau să o am şi o voi avea.” Piesa sa evocă mitul visului american şi perpetuează o confuzie, sau cel puțin o scurtătură în exprimare: nu este vorba despre întregul continent american, ci doar despre Statele Unite ale Americii.

Este sfârşitul secolului al XV-lea. Resursele Europei se diminuează. Privirile tuturor negustorilor se îndreaptă spre Orientul îmbelşugat, ale cărui produse îi încântă pe clienții bogați din Occident.

Născut la Genova, Cristofor Columb (aprox. 1451-1506), care întreprinsese deja câteva expediții în Marea Mediterană, reuşeşte să obțină finanțare de la familia regală spaniolă pentru călătoria sa. Planul său îndrăzneț este de a naviga spre Indiile de Vest, el fiind mânat de convingerea că Pământul este rotund.

La 12 octombrie 1492, după mai bine de două luni de traversare în condiții disperate, Columb reuşeşte să ajungă pe uscat. Când păşeşte pe pământul unei insule din arhipelagul Bahamas, nu este conştient încă de faptul că a descoperit o Lume Nouă.

Denumită inițial Indiile de Vest sau Occidentale, Lumea Nouă va deveni America în 1507, sub penița

călugărului cartograf german Martin Waldseemiiller. Atunci când acesta desenează o planisferă în care vrea să includă descoperirile recente ale exploratorilor, o numeşte America, cu gândul la navigatorul italian Amerigo Vespucci (1454-1512), convins fiind că el a fost primul care a ajuns în această zonă.

Confuzia sa este scuzabilă, deoarece numele lui Amerigo se răspândise în Europa după publicarea jurnalelor sale de călătorie intitulate *Mundus Novus* (1504).

AFLĂ MAI MULTE

America! Acest nume care pentru unii pare fermecat, iar altora le provoacă groază este o antonomază. În spatele acestui cuvânt complicat se află un procedeu simplu şi banal: se foloseşte un nume comun în locul unui nume propriu. Astfel, în loc de „un seducător" vorbim despre „un donjuan".

Probabil că toată lumea ar fi uitat de Amerigo dacă nu ar fi existat confuzia lui Waldseemuller, dar Christopha oricum nu sună la fel de bine.

ARTE PLASTICE

Bula Pop

Pop-artul s-a născut ca o reacție la expresionismul abstract.

Ce ar fi dacă arta s-ar adresa tuturor oamenilor, acelora care îşi aleg subiectele din viața de zi cu zi şi folosesc obiectele cotidiene oferite de societatea de consum, fotografiile starurilor de cinema? Aceasta este viziunea artei pop *(pop* este abrevierea de la *popular),* care doreşte să aparțină culturii „oamenilor adevărați" ai timpurilor sale. Născut în Anglia la mijlocul anilor '50, acest curent a traversat Atlanticul şi a ajuns în Statele Unite, unde unul dintre exponenții săi de seamă a fost Andy Warhol (1928-1987). Cunoaştem sticlele lui de Coca-Cola®, dar şi mai faimoase sunt portretele lui Marilyn Monroe, ale lui Einstein cu limba scoasă, o serie de reproduceri identice colorate în tonuri diferite. Tehnica folosită este serigrafia, un procedeu ce constă în reproducerea unei fotografii pe o pânză, păstrând doar caracteristicile sale esențiale. În 1964, Warhol a deschis, într-o mansardă din New York, studioul numit „Factory", o „fabrică" de artişti, un loc de întâlnire şi un spațiu în care avea să-şi turneze filmele.

„În viitor, fiecare va avea dreptul la cincisprezece

minute de celebritate mondială", afirma el. În ceea ce îl priveşte, profeția a fost depăşită cu mult.

Ca orice revoluție, arta pop s-a situat la polul opus al abstracționismului, fiind o reacție la curentul care o precedase, expresionismul abstract, considerat a fi greu de înțeles. Procesul de creație urmărea realizarea de compoziții formate din rețele de linii, puncte, culori care picură pe o pânză etc. Artişti precum Jackson Pollock nu încercau să transmită un mesaj, ci doreau mai degrabă să îi lase observatorului libertatea de a-l găsi singur.

AFLĂ MAI MULTE

După ce a realizat o înveselire a Mona Lisei (1963), o lucrare ce propunea serigrafierea a treizeci de reproduceri ale Giocondei, Warhol a reinterpretat o altă capodoperă a maestrului italian al Renaşterii, Leonardo da Vinci (1452-1519), *Cina cea de taină,* prezentând imaginea în versiuni multiple (ca o versiune „camuflată"). A rezultat o colecție kitsch de o sută de tablouri intitulată *The Last Supper Cycle,* 1986.

LITERATURĂ

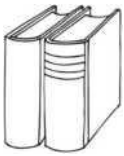

Un cavaler înflăcărat

Cervantes a scris şi o continuare la Don Quijote.

La mai bine de patru sute de ani de la moartea lui Miguel de Cervantes Saavedra (1547-1616), opera literară *Don Quijote* este încă una dintre cele mai traduse din lume. Titlul ei complet este *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha* („Ingeniosul Hidalgo Don Quijote de la Mancha”).

Înțelegem că spaniolii o numesc familiar *El Qui-Qui.* Publicată în 1605, opera povesteşte, în manieră parodică, aventurile unui nobil neverosimil, scăpătat, care, sub influența romanelor de aventuri pe care le citeşte, se crede un cavaler neînfricat, aflat în slujba binelui. Încearcă să se echipeze ca la carte: îşi face armură şi arme din carton, îşi ia un țăran pe post de scutier (Sancho Panza), merge călare pe un armăsar frumos, în realitate o mârțoagă botezată Rocinante, şi îi închină victoriile alesei inimii sale, o domniță nobilă care nu există decât în visele lui (Dulcineea). Ritualurile sacre ale cavalerismului suferă o lovitură, iar el este considerat nebun atunci când confundă un han cu un castel, prostituatele cu prințesele şi morile de vânt cu uriaşi care îşi flutură brațele şi pe care se chinuie să îi învingă.

În 1615 apare al doilea volum din *Don Quijote,* sub

titlul *Segunda parte del ingenioso caballero don Quijote de la Mancha.* Autorul îşi ucide eroul pentru a împiedica publicarea unei continuări apocrife. Aceasta se întâmplase deja în 1614, când un impostor misterios publicase o continuare caricaturală a operei sub pseudonimul Alonso Fernândez de Avellaneda.

AFLĂ MAI MULTE

Romanul, teatrul, cinematografia, opera, baletul, muzica clasică şi pictura s-au inspirat din romanul *Don Quijote,* pe care şi l-au însuşit. Trebuie doar să evocăm tabloul lui Pablo Picasso, *Don Quijote* (1955), pentru a-l vedea apărând pe hidalgoul înfometat călărind şi fiind flancat de credinciosul său Sancho Panza, purtat de un umil măgăruş prin arşiţa Peninsulei Iberice. Comedia muzicală nu rămâne mai prejos: în *L'Homme de la Mancha* (1968), Jacques Brel nu s-a mulţumit doar „să viseze un vis imposibil", ci l-a şi îndeplinit cântând.

MITOLOGIE

Zeii din Ceruri

Planetele sistemului solar au nume din mitologia romană.

Hermes, Afrodita, Geea (sau Gaia), Ares, Zeus, Cronos, Uranus, Poseidon, Hades.

Ce reprezintă această înşiruire? Oare nişte zei greci? Da, aşa este, dar ce altceva în plus? Vă ofer un indiciu: căutați echivalentele lor în mitologia romană şi totul va fi clar. Mercur, Venus, Terra – zeița Pământului, Marte, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun, Pluto(n). Sunt cele nouă planete ale sistemului nostru solar în ordine! Despre ce ordine este vorba? De la cea mai apropiată de Soare până la cea mai îndepărtată.

Romanii au botezat planetele pe care le-au putut observa cu ochiul liber invocând zeitățile panteonului lor. Tradiția a continuat şi pentru cele descoperite mai târziu.

Mercur este fiul născut din adulter al Zeului Zeilor, Jupiter (vezi capitolul nostru dedicat lui Zeus). El este mesagerul zeilor, ocrotitorul călătorilor şi al hoților. Se remarcă prin viteza şi viclenia sa.

Venus, zeița Frumuseții şi a Iubirii, care pune inimile tuturor pe jar, s-a născut din spuma mării, în momentul în care organele sexuale ale lui Uranus (Cerul), tăiate de fiul lui, Saturn (un Titan), au

pătruns în valuri. Terra era sătulă să fie fecundată de soțul ei (care este totodată şi fiul ei) şi l-a chemat în ajutor pe marele Saturn.

Neptun este unul dintre frații lui Jupiter. După victoria asupra lui Saturn, tatăl lor abuziv, la împărțirea lumii, Neptun a devenit stăpânul mărilor şi oceanelor, pe care le-a guvernat cu tridentul în mână.

AFLĂ MAI MULTE

Nu l-am omis din listă pe Pluto(n) (alt frate al lui Jupiter) pentru că este tristul stăpân al Infernului, care domneşte peste sufletele morților.

Descoperit în 1930 de astronomul american Clyde Tombaugh, îndepărtatul Pluto şi-a pierdut în 2006 statutul de planetă, deoarece nu mai îndeplinea noile criterii stabilite pentru ca un astru să fie considerat planetă. El a fost retrogradat de la statutul de planetă la cel de „planetă pitică”.

FILOZOFIE

Visele lui René Descartes

Descartes a avut trei vise.

Cine ar îndrăzni să afirme că destinul lui René Descartes (1596-1650) a fost pecetluit într-o noapte din 1619, ca urmare a trei vise, şi mai ales a ultimului dintre ele? Mai ales că este vorba despre filozoful al cărui nume, Descartes, a dat naştere adjectivului „cartezian", sinonim cu „rațional". Totuşi, acest lucru este relatat de primul său biograf în 1691. În al treilea dintre visele sale, René ar fi văzut o carte în care i s-au înfățişat următoarele cuvinte: *Quod vitae sectabor iter?* („Ce cale voi urma în viață?"), care, pare-se, au fost un catalizator pentru vocația lui, motorul operei sale.

Descartes a fost întemeietorul filozofiei moderne, dar şi un savant interesat de stiintă şi de matematică. A scris atât în latină, cât şi în franceză pentru a putea fi înțeles de un număr cât mai mare de cititori, în special de femei.

Şi-a petrecut viața încercând să distingă adevărul de fals. Abordarea lui constă în a pune la îndoială tot ceea ce a învățat, folosindu-şi rațiunea. Pentru el, moştenirea trecutului în do- meniul cunoaşterii era departe de a fi literă de lege. În centrul gândirii sale s-a aflat exercițiul „îndoielii metodice". Prima

certitudine la care a ajuns a fost aceea că propria existență se datorează capacității sale de a gândi: *Cogito ergo sum* („Gândesc, deci exist!”). În momentul în care gândeşte, acesta are siguranța că există.

Filozof raționalist, el apără şi ideea de liber-arbitru: omul este o ființă liberă, care acționează numai prin exercitarea voinței proprii, lui nu i se poate impune nicio constrângere, ceea ce îl face responsabil pentru acțiunile sale.

Principalele lui lucrări sunt: *Discurs asupra metodei* (1637), *Meditații metafizice* (1641), *Principiile filozofiei* (1644), *Despre pasiunile sufletului* (1649).

AFLĂ MAI MULTE

În viziunea lui Descartes, cu toate că animalele sunt ființe vii, ele reprezintă doar nişte simple „mă-şini” foarte sofisticate (aşa cum sunt, de pildă, ceasurile), cu comportamente mecaniciste. Ceea ce le deosebeşte de oameni este faptul că sunt lipsite de suflet şi de rațiune şi că nu vor folosi niciodată limbajul. Teoria sa a fost intens criticată.

FILOZOFIE

Suflete, eşti obscen!

Naziştii i-au ars cărțile lui Freud.

Lumea a evoluat! Astăzi îmi ard cărțile, dar odinioară m-ar fi ars pe mine!”. Iată care a fost reacția lui Sigmund Freud, genul de persoană care cu greu rezista să nu spună o vorbă de duh, atunci când naziştii i-au inclus lucrările pe lista cărților „antigermane” cărora le-au dat foc. Freud a fost fondatorul psihanalizei, o disciplină pe care adepții lui Hitler o considerau o știință evreiască, decadentă, care trebuia eradicată. Freud nu a vrut să părăsească Viena, oraşul în care locuia, dar în 1938, când Gestapoul i-a arestat pentru o zi fiica, a fost nevoit să plece în exil, la Londra, împreună cu familia sa. A murit în 1939, în urma unui cancer aproape inevitabil pentru un fumător împătimit de trabucuri ca el.

S-a născut în 1856 în Freiberg, un orăşel din Moravia (provincie a Imperiului Austro-Ungar). Un tânăr strălucitor, Sigmund s-a lovit de barierele sociale şi antisemite, iar faptul că a devenit medic este un lucru vrednic de laudă. În vremea sa, tulburările psihice erau catalogate ca boli ale creierului pentru care se prescria ca tratament de rutină aplicarea de elec- troşocuri. În anul 1885, în

timpul unui stagiu la clinica La Salpetriere din Paris, cu doctorul Jean-Martin Charcot, care îşi trata pacienții de isterie (crize de nervi) cu ajutorul şedințelor de hipnoză, a aflat de la confratele său Josef Breuer cum acesta şi-a ajutat o pacientă pur şi simplu ascultând-o în timp ce îşi povestea amintirile. Freud a început să-şi perfecționeze propria metodă menită să descopere misterele psihicului. La început s-a folosit pe sine drept pacient şi şi-a început autoanaliza, stu- diindu-şi mai ales visele dintr-o perspectivă ştiințifică. A ajuns la concluzia că acestea sunt expresii simbolice pe care inconştientul nostru le foloseşte pentru exteriorizarea dorințelor (sexuale) reprimate. La fel sunt lapsusurile şi alte acte ratate.

AFLA MAI MULTE

O triadă guvernează viața psihică a fiecăruia dintre noi: şinele, eul şi supraeul.

Şinele concentrează pulsiunile, supraeul este rezultatul unei educații care stabileşte reguli şi impune interdicții (care conduc la refulare), iar eul este un mediator al sinelui şi al supraeului în realitatea cotidiană şi se manifestă în conştient.

LITERATURĂ

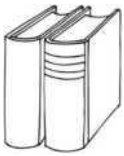

În pielea goală

Victor Hugo scria stând dezbrăcat.

Victor Hugo a fost poet aşa cum stau mărturie volumele sale *Pedepsele, Contemplațiile, Legenda secolelor.* Hugo a fost dramaturg, după cum ştie oricine a asistat la reprezentațiile pieselor *Cromwell, Hernani* sau *Ruy Blas.* A cochetat cu filozofia, pamfletul politic, proza de călătorie, desenul, fotografia. Ca romancier, s-a remarcat prin lucrări dintre care amintim doar *Notre-Dame de Paris, Mizerabilii* şi *Anul 93.* Cine şi-ar fi imaginat că acest titan al literaturii ar fi putut să fie pasionat şi de altceva în afară de scris? El putea fi surprins scriind dezbrăcat, deoarece îi ordonase servitorului său să îi ascundă hainele, ca să nu fie tentat să mai iasă din casă.

„Secolul avea doi ani!" când Victor Hugo se năştea la Besançon. Moaşa nu i-a prezis o viață lungă, dar cu toate acestea el a trăit optzeci şi trei de ani. A avut o copilărie dezorganizată: familia se muta frecvent urmându-l pe tatăl său, militar de carieră, care era numit în diferite posturi şi mergea în diverse misiuni, ceea ce a dat naştere la numeroase neînțelegeri între părinții săi. Şi-a găsit liniştea şi refugiul în lecturile despre filozofii Iluminismului şi în textele pe care le

scria. A frecventat cercurile literare şi a lansat împreună cu cei doi fraţi ai săi o revistă de idei, proregalistă. Apoi a participat la Revoluţia din 1848 şi s-a impus ca lider al unui grup de tineri autori care au întors spatele clasicismului, preferând libertatea. Erau scriitorii romantici.

La început susţinător al preşedintelui Louis Napoleon, Hugo s-a transformat în cel mai virulent adversar al acestuia atunci când nepotul lui Bonaparte a dat lovitura de stat din 1851 şi s-a autoproclamat împărat al Franţei cu numele de Napoleon al III-lea. Proscris prin decretul lui Napoleon al III-lea, Hugo a fugit din Franţa noaptea. Astfel a început îndelungatul său exil, care l-a purtat până în insula Guernsey. După căderea de la putere a inamicului său, Hugo s-a întors în ţară ca un erou. Pe 1 iunie 1885, i s-au organizat funeralii naţionale şi trupul său a fost depus în Pantheon-ul din Paris, fiind considerat un erou republican al Franţei. La moartea lui s-a instituit doliu naţional.

AFLĂ MAI MULTE

În portretele în care apare fără barbă, Victor Hugo este aproape imposibil de recunoscut, aceasta devenind pentru eternitate emblema sa. Şi-a lăsat barba să crească în 1860, la sfatul medicului său, pentru a preveni durerile de gât.

LITERATURĂ

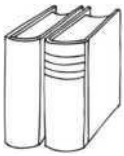

Vampiri!

Dracula nu este o invenție.

Chiar dacă scriitoarea americană Anne Rice le-a dat viață lui Lestat şi Louis din seria *Cronicile vampirilor,* autoarea de romane fantastice Stephenie Meyer l-a creat pe idolul Edward Cullen *(Amurg),* iar televiziunea a adus pe ecrane chipuri noi, ca Angel *(Buffy, spaima vampirilor)* sau frații Salvatore Damon şi Ştefan *(Jurnalul vampirilor),* Dracula rămâne Vampirul prin excelență.

Publicul larg îl cunoaşte din numeroasele ecranizări de la Hollywood, cea mai celebră fiind probabil cea a lui Francis Ford Coppola din 1992. Cu toate acestea, Dracula a apărut grație imaginației unui scriitor irlandez născut în 1847, Avraam („Bram") Stoker.

Mare admirator al literaturii fantastice, reprezentată de exemplu de Ann Radeliffe *(Misterele din Udolpho)* sau de Mary Shelley *(Frankenstein),* Stoker manifestă o preferință pentru figura vampirului. Se hotărăşte să-şi aştearnă pe hârtie propria versiune după o întâlnire cu Arminius Vambery, un profesor maghiar interesat de folclorul din Europa de Est. Discuția for s-a oprit asupra unei figuri însetate de sânge din Valahia secolului al XV-

lea, Vlad al III-lea, zis şi Vlad Ţepeş (1431-1476). Acesta fusese un „voievod”, termen slav care poate fi tradus prin „căpetenie de război”, un înalt demnitar numit de rege pentru a comanda o provincie. Odată ajuns în fruntea Valahiei, Vlad al III-lea a instaurat aici un regim de teroare. Cronicile care relatează domnia sa îți îngheață sângele în vine: tortura oamenii, trăgea în țeapă bebeluşii, tăia sânii femeilor etc. Deoarece „trasul în țeapă” era forma de tortură favorită a acestuia – când se aşeza la masă avea în fața ochilor o pădure de trupuri înfipte în pari –, şi-a câştigat porecla de Ţepeş.

AFLĂ MAI MULTE

Tatăl său, Vlad al ll-lea, voievod înaintea lui, a fost numit „Dracul”, care în română înseamnă „dragon”, deoarece era membru al Ordinului Dragonului, al cărui obiectiv era apărarea intereselor creştinătății împotriva otomanilor (turcii musulmani). Vocala „a” adăugată la final (Dracula) semnifică „fiul Dracului”, cuvânt care nu îl evocă numai pe dragon, ci şi pe diavol.

GEOGRAFIE

Vârfuri muntoase

Vulcanul Chimborazo este punctul cel mai îndepărtat de centrul Pământului.

Cele mai înalte vârfuri muntoase se află în Asia. Everestul din munții Himalaya (între Nepal şi China) este poreclit „Acoperişul lumii" şi are o înălțime de 8.848 m. Este urmat apoi de Anzii Cordilieri din America de Sud (punctul cel mai înalt: Aconcagua din Argentina, din Anzii Argentinieni, 6.959 m). Pe continentul nord-american, campioană este Alaska: Vârful Mekinley, care şi-a recăpătat denumirea inițială, de Muntele Denali – în traducere, „cel Mare", în dialectul local –, atinge 6.194 m. În Tanzania, Kilimanjaro, bine-cunoscut pentru zăpezile sale veşnice, domneşte peste continentul african de la înălțimea sa de 5.895 m. În ceea ce priveşte Europa, în Rusia, în Munții Caucaz, vârful Elbrus se află pe primul loc, cu 5.642 m, urmat pe locul al doilea de Mont Blanc cu 4.809 m.

Aceste altitudini sunt calculate prin raportare la nivelul mării. Schimbările climatice riscă să crească nivelul apelor, unul dintre posibilele efecte ale acestui fenomen fiind să facă mai puțin fiabilă această estimare şi să „micşoreze" munții. Cum geografii nu

se pot mulțumi cu asemenea aproximări, a fost creată şi perfecționată o altă metodă de calcul, care ia ca punct de referință invariabil centrul Pământului. Nu mai vorbim despre „vârful cel mai înalt”, ci despre „cel mai îndepărtat de centrul Pământului”. Este vorba despre o modificare revoluționară, care ar putea schimba pozițiile în top, întrucât Chimborazo, vulcanul inactiv din Ecuador, ar trece astfel în fruntea clasamentului. Vârful său este cel mai îndepărtat de centrul Planetei, la 6.384,416 km (în vreme ce, raportată la nivelul mediu al mării, altitudinea sa este de doar 6.263,47 m).

Everestul se află la doar 6.382,605 km de centrul Pământului.

AFLA MAI MULTE

Chimborazo are un avantaj deoarece este situat pe linia ecuatorului. Cu toate că, global, Pământul este rotund, el nu este o sferă perfectă, fiind aplatizată la poli şi dilatată la ecuator din cauza rotației sale. Raza ecuatorială este cu 21 km mai lungă decât distanța dintre centrul Pământului şi poli.

ISTORIE

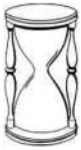

Francisc cel Brav

Bătălia de la Marignano a fost câştigată de Francisc I.

Pentru istoria Franței cel puțin patru date sunt emblematice: 14 iulie 1789 – căderea Bastiliei; 11 noiembrie 1918 – armistițiul de la Compiegne, sfârşitul Marelui Război (Primului Război Mondial); 8 mai 1945 – Ziua Victoriei în Europa (Capitularea Germaniei naziste); 1515, Bătălia de la Marignano. Poate că există mai multe probleme printre francezi când vine vorba să-şi amintească la ce dată a avut loc aceasta din urmă (13 şi 14 septembrie). Cel puțin o localizează în Lombardia? O asociază cu Francisc I? Şi totuşi de ce?

Au fost perioade când francezii s-au aflat în război cu englezii, alteori cu nemții sau cu italienii. Bătălia de la Marignano face parte dintr-o secvență numită „războaiele italiene" (care nu au nicio legătură cu „campania italiană" condusă de Napoleon Bonaparte între 1796-1797). Acestea au avut loc între 1494 şi 1559 şi îndrăznim să citățm proverbul „Tot răul spre bine.", deoarece sfârşitul lor a reprezentat începutul Renaşterii.

Care era problema cu Italia? Un caz de succesiune.

Regele Franței, Carol al VlII-lea (1470-1498), a considerat că Regatul de Neapole sau al Neapolelui îi revenea de drept şi de aceea a pornit o campanie armată pentru a-l cuceri. Doar că locuitorii regiunii au opus rezistență şi el a fost nevoit să se întoarcă acasă înfrânt. Succesorul său, Ludovic al Xll-lea, a preluat ştafeta, la fel şi succesorul acestuia, celebrul Francisc I (1494-1547). El era doar vărul şi ginerele regelui, însă a urcat pe tron în lipsa unui alt moştenitor de sex masculin. Atunci când a cucerit Ducatul de Milano sau al Milanului, după Bătălia de la Marignano – un adevărat măcel –, el şi-a consolidat şi mai mult poziția de suveran al Franței.

AFLA MAI MULTE

Trebuie să amintim nu doar că Francisc I a importat din Italia arta şi manierele Renaşterii, a construit castele pe Valea Loarei şi a cucerit inimile sensibile ale domnițelor (a avut nenumărate amante), ci şi că a inițiat, de asemenea, o serie de reforme legislative. La 15 august 1539, el a semnat Ordonanța de la Villers-Cotterets, care conține 192 de articole şi prin care impune limba franceză ca limbă oficială în actele juridice şi administrative. Adio, limba latină!

STIINTĂ ŞI TEHNICĂ

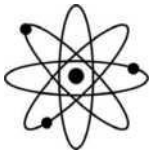

Latura luminoasă a forţei

Voltaire a popularizat anecdota cu mărul lui Newton.

François Marie Arouet, cunoscut sub numele de Voltaire (1694-1778), scriitor, poet, dramaturg, eseist, istoric, filozof, a marcat prin opera şi personalitatea sa Iluminismul (Secolul Luminilor), numit uneori şi „secolul lui Voltaire". A fost preocupat de ştiinţă şi de răspândirea cunoştinţelor, fiind un apărător ferm al libertăţii, dreptăţii şi toleranţei. A luptat contra obscurantismului religios, a fost condamnat şi arestat de mai multe ori, apoi exilat. A stârnit un curent de revoltă, prevestitor al Revoluţiei Franceze. Contribuţia sa la *Enciclopedia* lui Diderot şi d'Alembert a fost una importantă. Corespondenţa sa este impresionantă. Dar este imposibil să citäm cele mai reprezentative lucrări ale lui fără să omitem o parte încă şi mai importantă a operei sale. Să amintim aici doar de *Zair a*
(1732), *Scrisori filozofice* (1734), *Zadig* (1748) şi *Candid sau Optimismul* (1759).

Voltaire este cel care, într-o carte intitulată *Elementele filozofiei lui Newton* (1738), a făcut cunoscută anecdota potrivit căreia fizicianul, matematicianul şi astronomul englez Isaac Newton (1642-1727), la vederea merelor care cădeau dintr-un

copac pe verticală, urmând mereu aceeaşi traiectorie, ca şi cum ar fi fost atrase de o forță spre centrul Pământului, s-a întrebat de ce Luna nu cade izbindu-se de Pământ. Folosind calcule savante, el a ajuns la concluzia că forța care face ca un măr să cadă pe pământ este aceeaşi care menține Luna pe orbita Terrei. Această forță este o funcție a masei corpurilor şi a distanței care le separă: toate obiectele din Univers se atrag reciproc cu o forță invers proporțională cu pătratul distanței. Această teorie este cunoscută sub numele de legea atracției sau a gravitației universale.

AFLA MAI MULTE

La moartea sa, lui Voltaire îi este refuzată de către preotul de la Biserica Saint-Sulpice o înmormântare creştinească. Treisprezece ani mai târziu, în 1791, cenuşa lui a fost transferată în Pantheonul din Paris, în cadrul unei ceremonii solemne.

ISTORIE

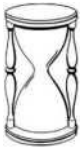

Piaţa mortului

Moartea lui Henric al ll-lea a dus la construirea Pieței Vosgilor.

Domnind între două figuri regale apreciate de posteritate, Francisc I, promotorul Renaşterii, şi Henric al IV-lea, pacificatorul, Henric al II-lea nu este o figură de prim-plan. Desigur, bilanțul domniei sale (din 1547 până în 1559) nu este dintre cele mai strălucite, deoarece el nu a făcut decât să continue războaiele tatălui său împotriva împăratului Sfântului Imperiu Roman, Carol Quintul, şi a început războaiele religioase, persecutând protestanții.

Moartea lui Henric al II-lea completează acest tablou. Un împătimit al spiritului cavaleresc, el a iubit turnirurile. Cu ocazia căsătoriei simultane a surorii şi a fiicei sale, a participat la un astfel de turnir, organizat pe strada Saint-Antoine, locul unde se află actuala Piață a Vosgilor (Place des Vosges), un colț elegant al Parisului zilelor noastre. Este data de 30 iunie 1559. Fire orgolioasă, regele este nemulțumit de rezultatul competiției: remiză! El îl provoacă din nou la luptă pe contele scoțian Gabriel de Montgomery, dar acesta îl doboară la pământ şi îi înfige o suliță în ochiul stâng. Toate încercările de a-l

salva sunt zadarnice şi acesta moare zece zile mai târziu din cauza rănii.

Văduva sa, Caterina de Medici, a prins repulsie față de locul incidentului, a părăsit Palatul Tournelles unde îşi avea reşedința curtea regală şi care fusese locul îndelungatei agonii a soțului ei. În acel loc se va ține mai apoi o piață de cai, înainte ca Henric al IV-lea să construiască Piața Regală (Place Royale), cunoscută astăzi ca Place des Vosges (Piața Vosgilor).

Întâmplarea l-a făcut pe Victor Hugo, care locuia la numărul 6, să afirme: „Lovitura de lance a lui Montgomery a dus la apariția Pieței Vosgilor."

AFLĂ MAI MULTE

Acest accident l-a făcut faimos şi pe chirurgul Ambroise Pare, chemat la căpătâiul pacientului. În ultimele clipe de viață ale suveranului, el a lucrat asiduu la o posibilă operație pentru a extrage capătul de lance din orbita regelui, ajungând chiar să decapiteze condamnați la moarte pentru a reproduce leziunea.

RELIGIE

Doc Tora

Tora este doar o parte a Bibliei.

Chiar dacă ai cunoştinţe religioase limitate, ştii probabil că există Vechiul Testament şi Noul Testament, care alcătuiesc împreună Biblia – deşi, în principiu, acest termen ar trebui să denumească doar Vechiul Testament. Noul Testament se concentrează asupra venirii lui Isus, în vreme ce Vechiul Testament începe cu crearea lumii şi a oamenilor de către Dumnezeu.

Credincioşii evrei recunosc doar Vechiul Testament, din care celebra Tora este doar o parte. Ea este alcătuită din primele cinci cărți ale Vechiului Testament: Facerea sau Geneza, Ieşirea sau Exodul, Leviticul, Numerii şi Deuteronomul. Acest ansamblu mai este numit şi „Pentateuh", un termen grecesc care ascunde sensul ebraic al cuvântului „Tora": „învățătură" *(Pentateuh* înseamnă în greacă „cinci suluri" sau „cinci cărți"!).

Tora este Legea pe care Dumnezeu i-a dictat-o lui Moise. Scopul său este acela de a călăuzi întreaga viață a poporului lui Israel şi ea funcționează ca un cod moral şi religios. De asemenea, Tora relatează povestea acestui popor.

Restul Bibliei ebraice este format din Neviim

(Profeții, inclusiv Cartea lui Iosua şi Cartea Judecătorilor, Cartea lui Sa- muel, Cartea Regilor şi cincisprezece scrieri profetice) şi Ketu- vim (care conține celelalte Scrieri, inclusiv Psalmii, Proverbele, Iov, Cântarea Cântărilor, Cartea lui Rut, Plângerile, Ecleziastul, Estera, Daniel, Ezra, Neemia, Cronicile).

Aceste trei părți formează Tanah (Ta de la Tora, Na de la Neviim, Kh de la Ketuvim), mai exact canonul stabilit la sfârşitul primului secol d.H. Redactarea acestor texte este situată între secolul al IX-lea şi secolul I î.H.

AFLA MAI MULTE

în secolul al Vl-lea î.H., evreii pierd Pământul Făgăduinței şi sunt obligați să plece în exil şi să se împrăştie prin lume (Diaspora). Cu trecerea timpului, ei încep să uite limba ebraică, limba Bibliei lor.

În secolul al lll-lea sau al ll-lea î.H., aceasta va fi tradusă în greacă, conform legendei, de şaptezeci de traducători/rabini din Alexandria, care se spune că ar fi tălmăcit împreună această versiune într-un interval de timp egal cu numărul lor (şaptezeci de zile). După altă variantă, au fost şaptezeci şi doi de traducători şi şaptezeci şi două de zile, dar numele versiunii rămâne acelaşi: Septuaginta.

STIINTĂ ŞI TEHNICĂ

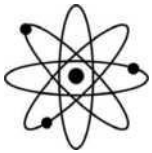

Om de caracter(e)

Prima carte a fost tipărită de Gutenberg în 180 de exemplare.

Tohannes Gensfleisch, cunoscut sub numele de Gutenberg, I s-a născut în jurul anului 1400 în Mainz, în apropiere de Frankfurt, în Sfântul Imperiu Roman. Se trăgea dintr-o familie de meşteri orfevri (aurari) şi s-a stabilit la Strasbourg, unde s-a ocupat de tăierea pietrelor prețioase şi de fabricarea oglinzilor, dar şi de prelucrarea metalelor. Între anii 1440-1450, Gutenberg a inventat tiparul. A realizat matrițe, în care a turnat un aliaj de plumb pentru a crea caractere tipografice mobile, a pus la punct rețeta pentru o cerneală uleioasă şi a produs o presă care permitea imprimarea pe hârtie. Întors la Mainz, şi-a perfecționat tehnica şi a tipărit o Biblie în latină. Viteza de producție era foarte mare în comparație cu munca unui copist: 1.600 de pagini pe zi față de 4, aşadar un raport de la 1 la 400! Fiecare dintre cele 300 de coli avea două coloane de 42 de rânduri, motiv pentru care cartea este cunoscută ca „Biblia cu 42 de rânduri" sau B42. Tirajul său a fost estimat la aproximativ 180 de exemplare. Cele 290 de caractere (gotice) diferite au fost realizate dintr-un aliaj de metal topit. Fiind mobile, acestea puteau fi refolosite

la infinit, spre deosebire de gravura pe lemn ce poate fi folosită doar o singură dată. Acoperite cu o cerneală special creată, caracterele tipografice erau transferate pe o coală cu ajutorul unei prese mecanice. Această invenție a jucat un rol major în revoluția culturală pe care a cunoscut-o Europa în perioada Renaşterii, insuflată de spiritul umanist. Pentru meritele sale, Gutenberg a fost înnobilat de arhiepiscopul de Mainz, care l-a găzduit la reşedința sa, unde acesta s-a stins din viață în anul 1468.

AFLA MAI MULTE

Deşi Gutenberg a inventat tiparul, se estimează că avântul pe care l-a cunoscut umanismul i se datorează în egală măsură lui Aldo Manuzio. Stabilit la Veneția, posesorul unui bogat bagaj de cunoştințe de greacă şi latină, el a publicat o gramatică (1495) şi mai multe opere scrise de cei mai cunoscuți autori ai Antichității, pe care le-a difuzat pe scară largă. Acest lucru a fost posibil în primul rând datorită caracterelor tipografice pe care le-a creat (numite caractere italice sau cursive), o scriere înclinată. Fiind mai strânse, acestea au permis economia de spațiu, au redus costurile de producție şi dimensiunile cărților.

FILOZOFIE

Un mare erudit

Diderot şi-a vândut biblioteca Ecaterinei cea Mare a Rusiei pentru a plăti zestrea fiicei sale.

Jean-Jacques Rousseau îl considera pe prietenul său, Denis Diderot (1713-1784), un „spirit universal". Voltaire l-a poreclit „Pantophile" („prietenul tuturor lucrurilor"), „pentru că totul intră în sfera de activitate a geniului său".

Deşi numele său este asociat pentru posteritate cu *Enciclopedia,* opera sa de temelie, nu trebuie să uităm că, datorită numeroaselor sale lucrări, Diderot a fost un autor de seamă al Iluminismului. Filozof, critic de artă, romancier, povestitor, dramaturg, el este cel căruia îi datorăm, printre altele: *Scrisoare despre orbi* (întru folosința celor care văd), *Nepotul lui Rameau, Jacques Fatalistul* etc. Semnează, de asemenea, o corespondență impresionantă cu Sophie Volland, aleasa inimii sale.

Diderot cunoştea şi limba engleză, iar la începutul carierei sale s-a afirmat ca traducător. Un editor parizian, Andre Le Breton, La angajat pentru a traduce în franceză lucrarea *Cyclo- paedia* a autorului britanic Ephraim Chambers. În 1747, împreună cu matematicianul Jean le Rond dalembert, s-a angajat să ducă la îndeplinire această

sarcină. Traducerea planificată inițial avea să se transforme într-un proiect original de mare amploare, familiarizându-l cu greutățile meseriei de editor, dar şi cu necazurile provocate de cenzură.

Renumele internațional pe care l-a obținut avea să-i permită să călătorească prin Europa. Ecaterina a II-a a Rusiei l-a invitat să locuiască la Moscova după ce i-a cumpărat biblioteca, lăsându-i însă dreptul de a o folosi. Cu banii obținuți, Diderot a putut să-i plătească zestrea fiicei sale.

AFLA MAI MULTE

Enciclopedia sau dicționarul sistematic al ştiințelor, artelor şi meseriilor a fost redactat de Diderot în peste douăzeci de ani (1751 -1772) şi este o lucrare titanică alcătuită din 35 de volume. Aproximativ 200 de colaboratori (cele mai strălucite spirite ale secolului: Voltaire, Rousseau, Montesquieu) sunt autorii celor 70.000 de articole (Diderot singur a scris 1.000), în acest proiect fiind implicați 1.000 de lucrători. Primul volum (apărut în 1751) a avut un tiraj de 2.050 de exemplare.

STIINTĂ ŞI TEHNICĂ

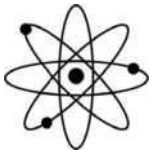

Serendipitate

Unele descoperiri importante, cum ar fi penicilina, au fost întâmplătoare.

Munca de cercetare are reputația de a fi foarte riguroasă: se desfăşoară în laboratoare pline cu echipamente de înalt nivel, manevrate de specialişti de top care efectuează experimente într-o manieră sistematică. Cine caută găseşte, aşa susține înțelepciunea populară. Uneori însă, găsim ceva fără să căutăm sau găsim un lucru căutând un altul, iar intervenția hazardului este una benefică.

În 1928, întorcându-se din vacanță, Alexander Fleming şi-a găsit culturile de stafilococ contaminate cu mucegai. În loc să dezinfecteze, a constatat că bacteriile au încetat să se dezvolte în contact cu acesta. El a dedus că *Penicillium notatum* (ciuperca care va da numele penicilinei) secretă o substanță cu proprietăți antiseptice. Câțiva ani mai târziu, antibioticele au fost puse la punct şi produse la scară industrială.

Cuptorul cu microunde intră în aceeaşi categorie. În 1945, un cercetător american care lucra la un proiect de perfecționare a radarelor militare a descoperit că tableta de ciocolată din buzunar se topise. El a avut apoi ideea de a folosi aceste

proprietăți de încălzire ale microundelor în scopuri culinare.

Putem aminti, de asemenea, notițele adezive (post-it-urile) care au fost inventate în anii ’70, paradoxal, în cadrul unei cercetări asupra unui adeziv extrem de puternic. Sau sistemul de prindere de tip Velero (termenul „velero” este un cuvânt teles- copat, obținut prin alăturarea cuvintelor franceze *velour* – „catifea” – şi *crochet* – „cârlig”) sau „arici”, ce a fost inventat ca urmare a ideii unui inginer elevețian (1914), care în timpul unei partide de vânătoare a observat că ciulinii albaştri din Alpi se agață de hainele lui.

Viagra, insulina, teflonul, razele X etc. Sunt tot atâtea invenții sau descoperiri accidentale.

AFLA MAI MULTE

Toate aceste descoperiri accidentale pot fi caracterizate de cuvântul serendipitate, termen creat în engleză *(serendipity),* în 1754, de scriitorul Horace Walpole. El l-ar fi desprins dintr-o poveste orientală, *Călătoriile şi aventurile celor trei prinți din Serendip* („Sri Lanka” în persana antică), în care trei prinți fac descoperiri cu ajutorul hazardului şi al perspicacității lor. Astfel, Walpole explică felul în care a reuşit să descifreze, din întâmplare, blazonul unei familii venețiene, în timp ce realiza o altă cercetare.

ISTORIE

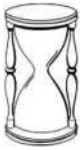

Dorinţa de a ridica un castel

Ludovic al XIll-lea construise deja o căsuță la Versailles.

Încercarea de a înțelege psihologia lui Ludovic al XlV-lea (1638-1715) nu poate să înceapă decât cu o discuție despre *frondă.* După moartea lui Ludovic al XlII-lea, soția acestuia, Ana de Austria, asigură regența până la majoratul fiului său. Ea este susținută de Cardinalul Mazarin. Burghezii, țăranii şi prinții duc o campanie de destabilizare a puterii care obligă familia regală să fugă şi să se ascundă. Cu toate că revolta se încheie cu victoria lui Ludovic al XlV-lea, aceste întâmplări îi vor modela personalitatea suspicioasă şi despotică, care se va afla la temelia monarhiei absolute.

Istoria Palatului Versailles începe de la nevoia suveranului de a se distanța de Paris şi de locuitorii săi, de a-i ține departe, dar are la origine şi o anecdotă aparent frivolă. Ludovic al XlV-lea a fost invitat la o petrecere în vara anului 1661 de către ministrul său de Finanțe, Nicolas Fouquet, în castelul acestuia din Vaux- le-Vicomte (în apropiere de Melun). Bancherul, care făcuse avere în exercitarea funcției sale, a dorit să epateze şi să organizeze o recepție la înălțimea

invitatului său regal. Dar acest lucru nu face decât să-l umilească pe suveran. El însuşi, care era regele Franței, nu dispunea de un palat atât de măreț!

Fouquet a fost aruncat în temniță! Un monarh mai puțin inspirat ar fi pus stăpânire pe Vaux şi şi-ar fi petrecut timpul acolo, dar Ludovic al XlV-lea a vrut să-şi construiască propriul palat, o creație după chipul şi asemănarea sa, pe care La dorit un simbol al regalității franceze.

La fel ca regretatul său tată, Ludovic al XlV-lea iubea vânătoarea, aşa că era mereu entuziasmat să meargă la modestul castel de la Versailles, aflat la vest de Paris. Ludovic al XlII-lea îl construise între 1631 şi 1634 în focul unui pavilion de vânătoare. Regele Soare alege această construcție din piatră, cărămidă şi ardezie ca punct de pornire pentru grandiosul său proiect.

AFLA MAI MULTE

Multe evenimente au avut loc în acest palat, precum recunoaşterea independenței Statelor Unite ale Americii (1783), Jurământul din sala jocului cu mingea (1789) sau semnarea Tratatului de la Versailles, care a pus capăt Primului Război Mondial (1919).

LITERATURĂ

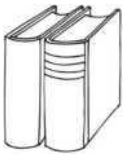

Farsa Jupânului Poquelin

Ludovic al XlV-lea a intervenit pentru ca Molière O să aibă parte de o înmormântare creştinească.

Jean-Baptiste Poquelin (1622-1673), care şi-a început cariera ca actor şi director de trupă de teatru, şi-a ales numele de scenă Molière. A folosit acest pseudonim, a cărui origine nu o cunoaştem, pentru a-şi semna piesele de teatru: *Preţioasele ridicole* (1659), *Tartuffe* (1664), *Don Juan* (1665), *Avarul* (1668), *Burghezul gentilom* (1670), *Bolnavul închipuit* (1673) sunt doar cele mai cunoscute dintre ele. În comediile sale (aproximativ treizeci), a intenționat „să corecteze viciile oamenilor" folosindu-se de râs pentru a realiza o satiră a moravurilor contemporanilor săi. A dat viață unei vaste galerii de personaje, denunțând ridicolul şi excesele acestora: de la tipul seducătorului până la cel al avarului, de la vanitosul parvenit până la individul coleric sau cel pedant. Unele dintre personaje au devenit adevărate arhetipuri, aşa că putem vorbi şi astăzi despre un harpagon („om zgârcit, avar"), un donjuan („un tip seducător, crai"), un tartuf (tipul ipocritului religios) etc. În ceea ce îl priveşte pe burghezul gentilom, un individ de o ignoranță crasă care descoperă uluit că el vorbeşte în proză, nu în versuri, în limba franceză

există o expresie care s-ar traduce prin: „a face proză fără să-şi dea seama, ca Monsieur Jourdain”, prin care este ironizată o persoană ce face ceva evident, fără a fi cu adevărat conştientă de acest lucru.

AFLA MAI MULTE

La Teatrul Palais-Royal (viitoarea Comedie-Française, cunoscută şi sub numele de „Casa lui Molière”) va bate ultimul gong. Chiar dacă nu „a murit pe scenă” propriu-zis, Molière s-a prăbuşit în timp ce juca rolul lui Argan. Spre deosebire de personajul său, el nu a fost un bolnav închipuit, ci s-a stins din viață în patul său, la doar câteva ore după a patra reprezentație a ultimei sale comedii, pe 17 februarie 1673. La 21 februarie, în toiul nopții, doi preoți oficiau o slujbă de înmormântare sumară în Cimitirul Saint-Joseph din Paris.

Preotul paroh din Saint-Eustache a refuzat la început să-l înmormânteze, actorii fiind excomunicați de Biserică. A fost nevoie de intervenția lui Ludovic al XlV-lea – regele pe care îl făcuse de atâtea ori să râdă – pe lângă Arhiepiscopul Parisului, pentru ca această ceremonie aproape clandestină să aibă loc. Cenuşa dramaturgului avea să fie transferată în anul 1792 în Cimitirul Pere-Lachaise.

MITOLOGIE

Nu te atinge de şuviţele mele!

Samson avea şapte codiţe.

Dintre duşmanii poporului lui Israel (evreii), filistenii erau cei mai înverşunaţi. Cartea Judecătorilor din Vechiul Testament povesteşte că un bebeluş i-a fost închinat lui Dumnezeu încă din pântecele mamei sale – care fusese până atunci stearpă – pentru a fi salvatorul evreilor. Se numea Samson. Avea o putere supraomenească. Putea despica un leu în două cu mâinile goale, aşa cum oamenii obişnuiţi rup o foaie de hârtie. Nu era o problemă pentru el să ucidă singur treizeci de bărbaţi care avuseseră neşansa să-i taie calea. Sau o mie. Dorinţa filistenilor de a-l lua prizonier era, aşadar, sortită eşecului.

Samson avea însă o inimă, iar aceasta bătea pentru Dalila. Ea l-a iscodit pe Samson ca să afle ce anume l-ar fi putut înfrânge. Dar el nu ştia că frumoasa lui iubită încheiase un târg cu filistenii, care îi oferiseră o sumă de bani generoasă ca să-i ajute să-l prindă pe eroul evreilor. A aflat secretul: trebuia să fie legat cu şapte funii – şi l-a transmis complicilor ei, care au pus planul în aplicare, dar Samson s-a eliberat fără niciun efort. Deloc stânjenită, Dalila i-a reproşat lui Samson că a minţit-o: „Cum poţi să afirmi că mă

iubeşti dacă nu îmi spui adevărul?" Trebuia doar să taie cele şapte şuvițe de păr pe care i le împletise, deoarece puterea lui stătea în păr. Doar aşa, slăbit, ar fi putut fi înfrânt. Dumnezeu nu i-a venit în ajutor lui Samson atunci când o ceată de filisteni l-au atacat şi, tăindu-i părul, au reuşit să-l ia prizonier şi i-au scos ochii.

AFLĂ MAI MULTE

Poate cunoaşteți povestea lui Samson care zgâlțâie coloanele templului. Este o parabolă folosită pentru a evoca întemeierea unei noi ordini după prăbuşirea instituțiilor. Originea ei se află în continuarea poveştii lui Samson. Un an mai târziu, filistenii care îl țineau ostatic l-au arătat mulțimii din templu, acesta fiind legat în lanțuri de aramă. El s-a sprijinit de stâlpii edificiului, şi-a adunat puterile şi i-a cerut ajutorul lui Dumnezeu, reuşind să zguduie din temelii templul, care s-a şi prăbuşit. A fost un masacru! Sacrificiul lui a meritat. Dar oare cum îşi recăpătase puterea? Răspunsul este unul evident: îi crescuse părul la loc.

ARTE PLASTICE

După moarte vinde atât de bine

Van Gogh a vândut un singur tablou în timpul vieții sale.

Vincent Van Gogh (1853-1890), care a avut încă din copilărie o fire schimbătoare şi agitată, a practicat mai multe meserii – în special în domeniul comerțului cu obiecte de artă – şi a intenționat o vreme să devină pastor (la fel ca tatăl său), înainte de a se dedica picturii. Artist olandez autodidact, deşi a urmat câteva cursuri, Van Gogh nu şi-a început cariera artistică până la începutul anilor 1880, la vârsta de douăzeci şi şapte de ani. El lasă în urmă o operă impresionantă (aproximativ 2.000 de tablouri şi desene), ceea ce îl face unul dintre pictorii majori ai secolului XIX şi nu numai.

Necunoscut în timpul vieții, el a vândut un singur tablou cu câteva luni înainte de moartea sa, şi anume *Via roşie din Arles* (expus la Muzeul Puşkin din Moscova), pentru suma de 400 de franci, cu ajutorul fratelui său, comerciant de artă. Deşi s-a inspirat din impresionism şi pointillism, Van Gogh nu aparține niciunei şcoli. Stilul său se remarcă prin talentul cu care stăpâneşte lumina şi culoarea – foloseşte adesea nuanțe luminoase, vii şi crude prin tuşele de pensulă în mişcare şi liniile frânte. Pictează peisaje, portrete,

flori, interioare. Dintre tablourile sale, amintim *Noaptea înstelată, Floarea-soarelui, Biserica din Auvers-sur-Oise* şi mai mult de treizeci de autoportrete, mărturie a căutării propriei identități.

După mai multe internări în azile psihiatrice, s-a stabilit în Auvers-sur-Oise, unde a muncit mult şi a părut să-şi găsească liniştea, dar angoasa a pus din nou stăpânire pe el, iar pe 27 iulie 1890 a plecat la plimbare şi s-a sinucis, trăgându-şi un glonț în piept.

Unul dintre ultimele sale tablouri, prima versiune a *Portretului doctorului Gachet* (1890), a fost achiziționat la New York, în 1990, pentru suma de 82,5 milioane de dolari (78 de milioane de euro).

AFLĂ MAI MULTE

În 1888, după o dispută violentă cu prietenul său, pictorul Paul Gauguin, Van Gogh şi-a tăiat urechea stângă cu un brici şi i-a dăruit-o, învelită într-un ziar, unei tinere prostituate. Mărturie stă celebrul său tablou *Autoportret cu urechea bandajată* (1889), care există în două versiuni. Tot la fel cum există şi două ipoteze privind mutilarea sa, una din ele susținând că Gauguin i-a tăiat urechea cu o lovitură de sabie.

ISTORIE

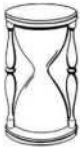

Cântecul de luptă

La Marseillaise („Marsilieza”) a fost inițial cântecul de război al armatei Rinului.

La Marseillaise este imnul național al Franței. Fie că este cântat de Gainsbourg pe ritmuri de reggae, fie că este mimat din vârful buzelor de unii fotbaliști refractari, fie că naşte întrebări cu privire la violența sa, el emoționează încă de la primele note.

Cu toate acestea, una dintre cele mai importante embleme ale națiunii franceze a avut un destin haotic.

În noaptea de 25 spre 26 aprilie 1792, Claude Joseph Rouget de Lisle (1760-1836), un căpitan staționat la Strasbourg, compune la reşedința lui Dietrich, primarul oraşului, *Chant de guerrepour l'armee du Rhin („Cântecul de război pentru armata Rinului”),* pentru soldații Revoluției care porneau la război împotriva Austriei. O copie ajunge la Montpellier, iar melodia suscită entuziasmul general de fiecare dată când este intonată.

Batalioanele soldaților republicani din Marsilia o preiau şi o cântă la intrarea lor în Paris, în vara anului 1792, redenu- mind-o *Hymne des Marseillais* („Imnul marsiliezilor”). În septembrie, Departamentul

de Război o introduce în repertoriul militar oficial. Convenția Națională o transformă în imn național, dar în perioada Imperiului şi a Restaurației va fi interzisă. Deşi Napoleon cedează uneori nostalgiei, *Marsilieza* şi-a recăpătat gloria în timpul Revoluției din iulie (1830), revenind în prim-plan sau fiind abandonată, în funcție de regimurile care s-au succedat la putere în secolul XIX.

La 14 februarie 1879, *La Marseillaise* este adoptată ca imn național al Franței. Dar muncitorii îi vor prefera alte cântece solemne precum *Internaționale* („Internaționala"), iar susținătorii mareşalului Petain, *Marechal, nous voilâ!* („Mareşal, aici suntem!"). Oricum, ocupanții naziști pun *Marsilieza* la index.

Constituția din 1946, la fel ca aceea din 1958, o vor repune în drepturi. Ziua gloriei a sosit!

AFLĂ MAI MULTE

în 1826, Rouget de Lisle este încarcerat pentru datorii. Lese din închisoare mulțumită unui camarad care i le plăteşte, dar moare în sărăcie. Cenuşa lui este transferată în Domul Invalizilor (în 1915), în cadrul unei ceremonii organizate în timp ce Primul Război Mondial era în toi, având ca scop să trezească dragostea sacră pentru patrie.

FILOZOFIE

Parfumul lui Netzsche

Pentru Nietzsche, Dumnezeu a murit.

Friedrich Wilhelm Nietzsche este un filozof german (1844- 1900), poet şi muzician, autorul unei opere care nu s-a bucurat de o foarte mare recunoaştere în timpul vieții sale – *Ştiința voioasă* (1882), *Aşa grăit-a Zarathustra* (1885), *Dincolo de bine şi de rău* (1886) – , înainte de a se cufunda în nebunie.

Nietzsche face parte dintre filozofii care îi pot speria pe cei fără pregătire de specialitate, deoarece pare greu accesibil. Această abordare derutantă este întărită şi de faptul că el critică gândirea tradițională occidentală şi moştenirea iudeo-creş- tină. Stilul său poetic şi folosirea aforismelor (formule scurte şi concise prin care este rezumată în câteva cuvinte esența unei gândiri sau a unei doctrine) sporesc complexitatea lucrărilor acestui filozof.

În centrul gândirii sale se află viața. Nu în sensul biologic al cuvântului, ci ca forță pe care o numeşte „voința de putere". „Devino ceea ce eşti. Fă doar ceea poți face singur.", afirmă el definind supraomul, care este singurul stăpân al propriului destin. Pentru a atinge acest ideal este nevoie să fie depăşite valorile morale bazate pe vinovăție, pedeapsă, cultura scuzei – în special religia, Nietzsche susținând că

„Dumnezeu a murit.” –, în beneficiul unei existențe creative, care se înscrie într-o mişcare ciclică numită „eterna reîntoarcere”.

AFLĂ MAI MULTE

Naziştii au recuperat şi au deformat grosolan gândirea lui Nietzsche. Au transformat supraomul într-un arian aparținând unei rase superioare din punct de vedere biologic. Nu era Superman, ci un ideal de moralitate şi de cultură, dornic de libertate şi de dorința de a se autodepăşi fără a recurge la consolarea fictivă a religiei sau la sclavia alcoolului.

Naziştii au făcut din Nietzsche un antisemit, cu toate că el se certase cu sora lui, adeptă a național-socialismului, dar şi cu compozitorul Richard Wagner, de care era foarte apropiat, din cauza antisemitismului acestora. Pe scurt, s-au înşelat pe toate planurile, deoarece filozofia şi morala lui Nietzsche sunt în totală opoziție cu ideologia totalitaristă.

ISTORIE

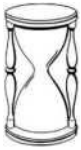

Împăratul scriitor

Napoleon Bonaparte a scris un roman intitulat Clisson şi Eugènie.

Când rosteşti numele lui Napoleon, te gândeşti automat la un conducător militar, la bărbatul care a condus Franța cu o mână de fier, ca un autocrat. Este dificil să ți-l imaginezi cu penița în mână, în fața colii albe de hârtie, asudând şi chinuindu-se să plăsmuiasă fraze romantice, într-o căutare frenetică a inspirației epice. Cu toate acestea, în 1795, Bonaparte a publicat un roman sentimental şi de război intitulat *Clisson şi Eugènie.*

Dar 1795 a fost un an important, anul în care a fost supranumit „generalul Vendemiar" după ce a înăbuşit o revoltă regalistă la Paris (pe data de 13 vendemiar, anul IV, adică pe 5 octombrie 1795). Tânărul de doar douăzeci şi şase de ani, originar din Corsica, din Ajaccio, devenise deja general.

După ce s-a remarcat în campaniile din Italia şi din Egipt împotriva duşmanilor Revoluției, este de înțeles că Napoleon nu a mai dispus de suficient timp pentru a-şi continua cariera literară.

Atunci când Directoratul a intrat în declin, Bonaparte l-a răsturnat printr-o lovitură de stat

(1799). Nemulțumit de regimul politic care i-a urmat, Consulatul, a reuşit să fie încoronat împărat în 1804.

Cu toate că prin măsurile lui a generat transformări importante ale societății (crearea corpului prefectoral, înființarea liceelor, adoptarea Codului civil etc.), domnia sa s-a remarcat în special prin bătălii: victorii (Ulm, Austerlitz, Jena etc.), dar şi înfrângeri (ca aceea de la Trafalgar sau campania din Rusia, de unde a fost forțat să se retragă) care l-au determinat să abdice (1814). Exilat pe o insulă, a încercat să revină pentru o sută de zile (20 martie – 22 iunie 1815), dar a eşuat, suferind o înfrângere finală la Waterloo.

Englezii l-au exilat pe insula Sfânta Elena (situată în mijlocul Atlanticului de Sud), unde a murit în 1821.

AFLĂ MAI MULTE

La 15 decembrie 1809, Napoleon a divorțat de Josephine. O cunoscuse pe această văduvă creolă, cu câțiva ani mai în vârstă decât el, într-un salon parizian şi o cucerise trimițându-i misive înflăcărate. Căsătoria lor a fost oficiată şase luni mai târziu. După ce a ajuns împărat, Napoleon s-a grăbit să aibă un urmaş, pe care Josephine nu i l-a putut oferi. De aceea, el a luat hotărârea de a se despărți de ea.

LITERATURĂ

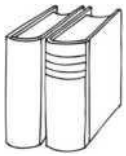

Scriitorul dependent de cafea

Balzac ajungea să bea cincizeci de ceşti de cafea pe zi.

Balzac a fost scriitor de carieră. După ce a ajuns la Paris ca să studieze dreptul, acest burghez din oraşul Tours şi-a început cariera literară pentru glorie, dar a continuat-o pentru bani. Era mereu obligat să producă mai mult pentru a câştiga mai mult, fiindcă era risipitor şi avea talentul de a intra doar în afaceri sortite eşecului. El a lansat reviste care au dat faliment, a încercat, pe rând, să fie editor, tipograf, dar falimentele s-au ținut lanț; chiar şi atunci când s-a apucat de speculații la bursă, a avut ghinion şi şi-a pierdut toate economiile. Toată viața, Balzac s-a aflat între creditorii care îl presau să-şi plătească datoriile şi editorii care îi cereau să predea textele, achitate în avans… pentru a-şi putea plăti restanțele! Prins în acest cerc vicios, Balzac nu şi-a neglijat însă activitățile mondene şi nu a ratat nicio ocazie de a călători prin Europa pentru a se întâlni cu iubita lui, contesa Hanska.

Aşadar, cum reuşea Balzac toate astea? Ei bine, bând cafea. Aproximativ cincizeci de ceşti pe zi, potrivit biografilor săi. Şi nu, nu vorbim despre cafeaua lungă americană de la Starbucks®, ci despre

un amestec inventat de el, foarte concentrat, de cafea turcească, la ibric. Nu este nevoie să fii om de ştiință ca să-ți dai seama că acest obicei i-a provocat moartea, la doar cincizeci şi unu de ani (1799-1850), când a părăsit scena. În urma lui a rămas o moştenire inegalabilă, deoarece în *Comedia umană,* ciclul de 91 de romane al căror autor a fost, a dat viață unui număr impresionant de 2.209 personaje.

AFLA MAI MULTE

Comedia umană este împărțită în „Studii”: Studii filozofice (Pielea de şagri), Studii analitice (Fiziologia căsătoriei), Studii de moravuri, care la rândul lor sunt alcătuite din „Scene”: Scene din viața particulară (Moş Goriot), Scene din viața de provincie (Eugènie Grandet), Scene din viața pariziană (Strălucirea şi suferințele curtezanelor), Scene din viața politică (O afacere tenebroasă), Scene din viața militară (Şuanii), Scene din viața de la țară (Crinul din vale).

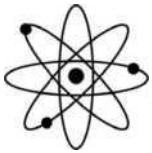

Nume de cod

ADN-ul este compus din 150 de miliarde de atomi.

În aprilie 1953, doi cercetători de la Universitatea din Cambridge, Francis Crick (fizician britanic) şi James Watson (biolog american), au fost primii care au modelat structura unei molecule ce conține sub formă de cod moştenirea genetică, mai exact caracterul ereditar inerent reproducerii oricărei celule vii. Această moleculă, alcătuită din 150 de miliarde de atomi, poartă numele de ADN (acid dezoxiribonucleic). Conține fosfați, zaharuri (dezoxiriboza, de la care a primit numele) şi baze azotate. Ei o descriu ca „o structură cu două lanțuri elicoidale înfăşurate fiecare în jurul aceleiaşi axe" (şuvițe în formă de dublu helix). Pentru descoperirea for, care a marcat istoria biologiei şi a geneticii, li s-a decernat, în 1962, Premiul Nobel pentru Fiziologie şi Medicină.

Pe lângă cercetarea fundamentală şi medicină, ADN-ul are aplicații în multe alte domenii: teste de paternitate cu o precizie de 99%, donare, organisme modificate genetic, criminalistică etc. Aceasta se datorează faptului că ADN-ul conținut în fiecare celulă este totodată unic pentru fiecare specie – ADN-ul unui iepure nu este acelaşi cu cel al morcovului –

şi diferit pentru fiecare individ din cadrul aceleiaşi specii, inclusiv pentru gemenii identici, denumiți şi monozigoți.

AFLĂ MAI MULTE

Creat în 1998, Fâşierul Național Automatic al Amprentelor Genetice (FNAEG) din Franța este o bază de date administrată de Ministerul de Interne francez, care permite, prin prelevarea de probe de la o scenă a crimei sau de pe diverse obiecte (sânge, spermă, transpirație, resturi mici de piele, salivă, părete.) şi prin compararea acestora pe calculator cu informațiile conținute în Fâşierul menționat, găsirea unui suspect dacă ADN-ul acestuia a fost deja identificat şi înregistrat în cadrul unei anchete anterioare. Suspecților fără antecedente li se prelevă celule din interiorul obrazului, care sunt la rândul lor introduse în baza de date.

Toate acestea sunt elemente prețioase pentru soluționarea cazurilor de omucideri, violuri sau terorism.

ISTORIE

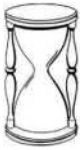

Bătălia de pe Somme

Bătălia de pe Somme din 1916 a fost una dintre cele mai sângeroase din istorie.

Evenimentele au avut loc departe de Franța. Pe data de 28 iunie 1914, arhiducele Franz Ferdinand, moştenitorul coroanei Austro-Ungariei, se afla în călătorie în Serbia, una dintre provinciile viitorului său regat. La intrarea în Sarajevo, un naționalist sârb numit Gavrilo Princip a deschis focul asupra arhiducelui, care a fost ucis pe loc.

Evenimentul suscită emoție pe plan internațional. Alianțele militare semnate în deceniul precedent se pun în mişcare. Când Austria atacă Serbia ca o formă de represalii, are susținerea Germaniei şi a Italiei, împreună cu care formează „Tripla Alianță". Rusia ia partea Serbiei, iar Germania îi declară război. În curând, şi Franța este implicată în conflict (la 3 august), deoarece face parte din „Antanta" sau „Tripla înțelegere", alături de Rusia şi de Regatul Unit, care se alătură aliaților săi în luptă.

Aproape 3 milioane de recruți francezi pornesc cu „flori la baionetă", convinşi că războiul va fi doar o formalitate şi se va încheia în scurt timp. În realitate, sunt probleme încă de la început, iar victoriile sunt

de partea Germaniei.

Soldații, porecliți Poilus („Păros”) – părul fiind un atribut al virilității, simbolul curajului –, mor pe capete de frig, de foame, de boli şi de frică în tranşeele pe care le sapă pentru a se proteja.

Bătălia de la Verdun, desfăşurată din februarie până în iunie 1916, se încheie cu o victorie pentru care meritul îi revine generalului Petain, un succes care va atârna greu în balanță: „Infernul de la Verdun” se va solda cu 163.000 de morți în rândurile francezilor şi cu 143.000 pentru Germania.

Urmarea însă avea să fie şi mai dramatică. Bătălia de pe Somme va face şi mai multe victime, din iulie până în noiembrie 1916: 1,2 milioane de morți, răniți şi dispăruți. Şi toate acestea pentru un avans neglijabil în favoarea englezilor şi francezilor, de doar câțiva kilometri.

AFLĂ MAI MULTE

Învinsă în cele din urmă, Germania avea să fie pedepsită dur: demilitarizare, retrocedare a Alsaciei şi Lorenei către Franța, plata a 20 de miliarde de mărci de aur. Această umilință greu de suportat este cea care i-a alimentat setea de răzbunare.

LITERATURĂ

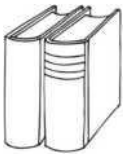

Alimentar, dragă Watson!

Pe 30 august 1889, Oscar Wilde şi Arthur Conan Doyle au luat masa împreună, iar literatura britanică s-a schimbat pentru totdeauna.

O placă memorială amplasată pe fațada restaurantului de la Langham Hotel din Londra aminteşte data de 30 august 1889, când în acel loc a avut loc o cină decisivă pentru succesul literar a doi iluştri scriitori de limbă engleză de la sfârşitul secolului XIX.

J.M. Stoddart, directorul unei reviste literare americane, i-a invitat pe Arthur Conan Doyle şi pe Oscar Wilde să lanseze versiunea britanică a acesteia: cei doi s-au angajat să scrie o povestire pe care editorul avea să o publice.

La vremea aceea, Conan Doyle (1859-1930) era un medic fără pacienți, care scria pentru a-şi umple timpul. Doi ani mai devreme, el publicase *Un studiu în roşu,* un roman polițist care marcase naşterea eroului său, Sherlock Holmes, şi a asociatului acestuia, Dr. Watson. Dar cartea nu se bucurase de prea mult succes. Pentru Stoddart, el va imagina continuarea aventurilor tandemului Holmes – Watson, în *Semnul celor patru.* Succesul va fi rapid şi global, dând naştere unei serii de patru romane şi

cincizeci şi şase de povestiri.

În 1889, Oscar Wilde (1854-1900) se afirmase deja ca scriitor în multe genuri literare şi se bucura de o anumită notorietate. Dar singurului său roman, *Portretul lui Dorian Gray,* a cărui primă versiune avea să fie publicată de Stoddart, i se datorează celebritatea sa, chiar dacă aceasta a fost mânjită de scandal şi de acuzațiile de imoralitate. Este povestea unui portret care îmbătrâneşte în focul modelului său, un dandy care face un pact, vânzându-şi sufletul în schimbul tinereții eterne şi ducând o viață plină de desfrâu.

AFLA MAI MULTE

În 1893, Conan Doyle a decis „să-l lichideze trup şi suflet" pe eroul care „îi abate spiritul de la lucruri mai bune". În *Ultima problemă,* Holmes este lăsat să moară în cascada Reichenbach (în Alpii Bernezi, din Elveția), în urma unei lupte corp la corp cu adversarul său. Vă puteți imagina protestele cititorilor, presiunile editorului, ca să nu mai punem la socoteală rațiunile de ordin financiar. Când Sherlock reapare în *Casa pustie* (1903), aflăm că nu murise, ci doar făcuse o călătorie în jurul lumii pentru a scăpa de duşmani.

ISTORIE

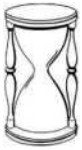

Tragicomedie

Roland Dorgeles se află la originea expresiei „Războiul bizar”.

În introducerea sa la *Războiul bizar 1939-1940,* Roland Dorgeles (1885-1973), cunoscut deja pentru descrierea vieții cotidiene în tranşeele din timpul Primului Război Mondial, explică faptul că sintagma lui exprima atât de bine sentimentul încă destul de confuz al opiniei publice şi al combatanților înşişi, încât a intrat imediat în vocabular şi, la scurt timp după aceea, în Istorie. Chiar a fost „bizar”, cu sensul de „ciudat”, „surprinzător”. Americanii au folosit sintagma de „the phoney war”, ce poate fi tradusă ca „falsul război”. Acesta descrie o perioadă cuprinsă între 3 septembrie 1939, data la care Marea Britanie şi Franța declaraseră război Germaniei, şi 10 mai 1940, data primei ofensive naziste (invadarea Belgiei şi a Olandei). În această perioadă, trupele erau pe front, dar nu se întâmpla aproape nimic. Aliații nu porniseră atacul, deşi reacționaseră fără întârziere la invadarea Poloniei de către Hitler, pe 1 septembrie 1939. Francezii păreau încrezători în strategia lor de apărare solidă: Linia Maginot. Cu toate acestea, atunci când germanii au pornit ofensiva, tabăra

francezilor a fost dispersată. Pe 17 iunie 1940, după ce Parisul a fost ocupat de soldații germani, mareşalul Petain, fostul erou al Marelui Război (Primului Război Mondial) şi noul preşedinte al Consiliului, a cerut armistițiul.

Franța s-a împărțit în două: la nord, zona de ocupație germană, iar la sud, zona neocupată, Franța liberă. Guvernul, subordonat Berlinului, a fost transferat la Vichy. Exilat la Londra, un general necunoscut, Charles de Gaulle, făcea apel prin radio la Rezistentă.

AFLĂ MAI MULTE

Bilanțul victimelor nu a fost deloc unul vesel, chiar dacă victoria finală asupra Aliaților (1945) a produs o stare de jubilație. Se estimează că numărul total al victimelor din acest război ar fi depăşit 50 de milioane de persoane, civilii fiind mai numeroşi decât soldații. Asta fără a socoti cele 6 milioane de evrei exterminați. În Franța, au murit 600.000 de oameni.

ARTE PLASTICE

Perla de cultură

Arta barocă ia naştere O în urma Contrareformei.

Arta barocă s-a născut la Roma, în zorii secolului al XVII-lea, înainte de a se răspândi în toată Europa, transformând arhitectura, sculptura, pictura şi chiar literatura, dansul şi muzica. Ea se plasează în antiteză față de arta Renaşterii clasice, dominată de simetrie, echilibru şi măsură. Prin contrast, baro- cui este o artă veselă şi teatrală, exuberantă.

Biserica Catolică a jucat un rol important în avântul pe care l-a cunoscut arta barocă. Cu ocazia Conciliului de la Trento (la jumătatea secolului al XVI-lea), catolicii au încercat o relansare după ce Reforma protestantă îi lipsise de o bună parte dintre adepți. Această mişcare, cunoscută sub numele de Contrareformă, s-a folosit de fastul baroc, în opoziție cu austeritatea protestantismului, pentru a le dovedi credincioşilor măreția şi atractivitatea catolicismului. În limbajul modern, am putea vorbi despre un amplu plan de marketing: recucerirea adepților se foloseşte de bisericile somptuoase, de clădirile monumentale, flancate de coloane şi frontoane, de sculpturi care sugerează fluiditatea şi mişcarea, de decorațiuni încărcate, de tablouri în *trompe loeil,* imagini spre slava lui Dumnezeu care trezesc admirația şi emoția.

Credincioşii, seduşi, sunt cuprinşi de o profundă admirație.

Curentului baroc îi datorăm existența unor mari realizări artistice, cum ar fi tavanul Capelei Sixtine (Michelangelo), a unor artişti precum arhitectul şi sculptorul Gian Giacomo Bernini (Piața Sf. Petru din Roma şi decorarea bazilicii), dar şi a multor opere laice, dintre care amintim doar Sala Oglinzilor din Palatul de la Versailles.

AFLA MAI MULTE

Termenul „baroc" a fost împrumutat din vocabularul bijuteriilor, termenul portughez *barroco* fiind folosit pentru a desemna o perlă cu formă neregulată, cu asperități. De-abia spre sfârşitul secolului al XVIII-lea a început să fie folosit cu referire la artă, în special la arhitectură, cu o conotație peiorativă, pentru a sublinia excesele şi redundanța acestui stil şi pentru a arăta disprețul inspirat de reprezentanții săi, ale căror opere erau considerate imperfecte.

RELIGIE

Adevărul dacă mor

Buda a găsit iluminarea la umbra unui smochin.

Cea mai cunoscută figură a budismului a fost un om la fel ca oricare altul, născut în sudul Nepalului, la granița cu India, la mijlocul secolului al Vl-lea î.H. Ca oricare altul şi nu tocmai. Părinții i-au dat numele de Siddhărtha („cel care şi-a atins scopul"). Acesta a crescut în sânul ocrotitor al palatului familiei, ferit de orice contact cu realitatea. Doar că, în timpul unei escapade din „colivia" lui aurită, el a întâlnit un bătrân, un bolnav, un mort şi un ascet cerşetor; aceste întâlniri l-au făcut să-şi pună întrebări legate de modul lui de viață.

După aceea, a pornit singur la drum, supunându-se unor privațiuni extreme, dar în cele din urmă a găsit această practică plină de vanitate. A plecat din nou în călătorie şi a ajuns la Bodhgaya, în nord-estul Indiei, unde s-a aşezat la umbra unui smochin. Apoi, deşi diavolul a încercat să-l abată de la țelul său, el a reuşit să atingă iluminarea şi a devenit Buda, „Cel Treaz". Cele patru adevăruri nobile fiindu-i revelate, el a ales calea predicării, nu pe cea a nirvanei instantanee, adică o stare de seninătate deplină dată de anularea durerii, dar şi de certitudinea că nu se va mai reîncarna.

Buda şi-a propăvăduit învățăturile până la vârsta de optzeci de ani, câştigându-şi mulți adepți, şi a întemeiat numeroase temple. A murit de indigestie provocată de o masă festivă dată de un discipol fierar din Kushinagar.

AFLĂ MAI MULTE

Cele patru adevăruri se referă la durere *(duhkha)* pentru că – primul adevăr – totul este durere: naşterea, boala, moartea, imposibilitatea de a obține ceea ce dorim etc. Al doilea adevăr este că originea durerii este această dorință, această sete multiplă. Subiectul celui de-al treilea adevăr este suprimarea durerii, care nu poate avea loc decât atunci când setea e stinsă, soluția fiind detaşarea. Ultima etapă este găsirea unei căi care să ducă la încetarea durerii sau la „Nobila Cale Octuplă”. Recomandările sale sunt: opinia corectă, intenția corectă, vorbirea corectă, activitatea corporală corectă, un stil de viață corect, efortul corect, atenția corectă şi concentrarea corectă. Beatitudinea este garantată.

LITERATURĂ

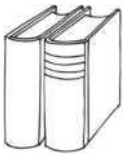

Spleenul lui Charles

Volumul Florile răului al lui Baudelaire nu a fost primit bine de justiție.

Charles Baudelaire (1821-1867) este cunoscut mai ales ca poet, dar el şi-a început cariera de scriitor ca jurnalist şi critic.

Opera sa a marcat un moment de cotitură în poezie. Moştenitor al romantismului, a simțit cu intensitate chinurile vremurilor sale şi a trăit din interior acest *spleen* (cuvânt englezesc care desemnează o dispoziție depresivă, melancolică, un amestec de suferință morală şi fizică). Timpul care trece în zbor şi „devorează viața" îl obsedează. El vede în beție şi în „paradisurile artificiale" o cale de a scăpa de această obsesie, însă din romantism respinge lirismul sentimental, căci „maimuțele sentimentale sunt în general artişti slabi". Conştientizează dimensiunea tragică a existenței, prezența morții care dă târcoale, dar se exprimă într-o manieră mai clasică, mai puțin exuberantă, transformând forma poetică purificată într-o artă în sine, o manieră de a aspira către frumos, înțeles ca un ideal de rigoare şi de perfecțiune. El a deschis calea către poezia modernă, nu formal, ci prin vis, prin imaginar; a fost un precursor al simbolismului şi a inspirat

experimentele îndrăznețe ale su- prarealismului.

Opera sa principală, *Florile răului,* al cărei titlu paradoxal este el însuşi o provocare, abordând teme precum viciile şi păcatele carnale, femeile damnate, lesbienele, a fost supusă cenzurii. Condamnat în 1857 pentru ofensă adusă moralei publice şi bunelor moravuri, Baudelaire a fost obligat să renunțe la şase poezii (din mai mult de 120). În 1949, Societe des Gens de Lettres („Societatea Oamenilor de Litere" din Franța) a obținut reabilitarea poetului blestemat.

AFLĂ MAI MULTE

Baudelaire a fost şi traducătorul volumului *Povestiri groteşti şi extraordinare* aparținând americanului Edgar Allan Poe (1809-1849), pe care l-a făcut cunoscut în Franța. Un autor de care se simțea aproape prin concepția sa despre artă şi cu care împărtăşea o fascinație comună pentru rău. „Prima dată când am deschis una dintre cărțile lui, am întâlnit în ea, cu înfiorare, dar şi cu încântare, nu numai subiecte la care şi eu visam, ci şi propoziții pe care eu însumi le-am gândit şi pe care el le-a scris în urmă cu douăzeci de ani", mărturisea Baudelaire în 1864.

GEOGRAFIE

Muntele explodează cu furie

Erupția vulcaniană desemnează unul dintre cele cinci tipuri de erupție vulcanică.

Să îl invităm pe poetul Paul Eluard (1895-1952) să ne predea o scurtă lecție de geologie. Acesta scrie aşa: „Pământul este albastru ca o portocală.” Gândiți-vă la coaja citricei ca la scoarța terestră. Pământul este o portocală delicioasă al cărei suc este o magmă arzătoare. Această coajă de portocală nu este formată dintr-o singură bucată, ci decupată în plăci. Marginile acestora sunt pe bună dreptate numite falii, deoarece sunt vulnerabile şi prin ele țâşneşte magma clocotindă. Când aceasta reuşeşte să-şi croiască drum spre suprafață, provoacă o erupție vulcanică.

Vulcanii sunt de mai multe categorii, în funcție de natura materiilor pe care le expulzează. Aşa-numiții vulcani hawaiieni (Piton de la Fournaise, din insula Reunion) aruncă o lavă fluidă bazaltică, abundentă, săracă în siliciu. Dacă jetul aminteşte de o fântână, exploziile sunt slabe în intensitate şi lava se prelinge lent. Vulcanii de tip strombolian (Etna, în Italia) alternează: fie explodează şi scot la suprafață materie

topită şi bombe vulcanice (blocuri mari de lavă), fie aruncă fluxuri lungi de lavă care crestează conul. Erupțiile vulcaniene (Vulcano, în Insulele Eoliene din Italia) sunt explozii foarte violente, care împroaşcă roci, cenuşă, lapili (mici pietre poroase) la distanțe mari. Curgerile de lavă – vâscoasă – sunt aproape inexistente sau de scurtă durată.

Vezuviul este faimos pentru că a distrus oraşul Pompei în anul 79 d.H., iar erupția lui se numeşte pliniană. Înălțarea unui nor cenuşiu este urmată de o explozie puternică şi de o ploaie de cenuşă care cade pe pământ.

Lava aşa-numiților vulcani peleeni (Montagne Pelee, în insula Martinica) este şi mai puțin fluidă, solidificându-se foarte rapid. Erupția poate fi explozivă atunci când gazele acumulate reuşesc să împingă lava care acționa ca un dop în formă de dom. Nori de gaze incandescente sunt eliberați, însoțiți de roci ce sunt proiectate cu o viteză de câteva sute de kilometri pe oră.

AFLA MAI MULTE

Vulcan este numele unui zeu al Antichității, corespondentul lui Hefaistos din panteonul grecesc. Zeul focului, Vulcan este fierar, asociere care l-a făcut candidatul ideal pentru ca un tip de erupție vulcanică să-i poarte numele.

LITERATURĂ

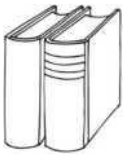

Shakespeare inovează

Timp de câțiva ani, s-a pierdut urma lui Shakespeare.

A fi sau a nu fi, aceasta-i întrebarea…” Chiar dacă ați reținut doar câteva cuvinte din toată opera lui Shakespeare (1564-1616), replica de mai sus este cunoscută de mai toată lumea, fiind asociată cu monologul lui Hamlet.

După ce a părăsit Stratford-upon-Avon (Warwickshire), orașul său natal din centrul Angliei, unde şi-a lăsat soția şi copiii, s-a mutat la Londra ca să-şi pună în valoare multiplele talente. Se spune chiar că o vreme ar fi lucrat ca valet însărcinat cu paza cailor din fața teatrelor.

Teatrul lui Shakespeare, scris într-un limbaj bogat şi inventiv, include atât tragedii (*Macbeth, Romeo şi Julieta* etc.), cât şi comedii (*Negustorul din Veneția, Visul unei nopți de vară* etc.) şi piese istorice (*Richard al III-lea* etc.). În total a scris peste treizeci de piese, jucate în fața Curții Regale şi în palatele reginei Elisabeta I.

Dar Shakespeare mai avea un alt talent. Nu a fost doar dramaturg, ci a interpretat şi roluri în propriile piese, precum şi în cele ale altor autori, în epocă fiind celebre trupele de teatru sprijinite de nişte mecena

(protectori ai artelor). Shakespeare a făcut parte din cea mai prestigioasă dintre acestea, care îşi avea sediul la Teatrul Globe.

În jurul anului 1611, a decis să se retragă. S-a întors la Stratford, unde s-a stins din viață la vârsta de 52 de ani.

AFLĂ MAI MULTE

Atunci când ne referim la engleză printr-o perifrază, vorbim despre „limba lui Shakespeare", la fel cum franceza este denumită „limba lui Molière". Se poate face o altă comparație între aceşti doi dramaturgi: amândoi au fost suspectați că nu şi-ar fi scris singuri piesele.

În cazul lui Molière, se vorbeşte despre Corneille, iar despre piesele lui Shakespeare s-au avansat speculații că ar fi fost scrise de Francis Bacon şi de Christopher Marlowe. Nici biografia lacunară a lui Shakespeare nu înlesneşte lucrurile. Este vorba în special despre „anii pierduți" (între mijlocul anilor 1580 şi aproximativ 1590) în care urmele sale s-au pierdut. Nu a fost nici la Stratford, nici la Londra. O ipoteză este că acesta ar fi călătorit în Franța sau Italia.

ISTORIE

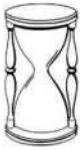

Johnocid

Soarele a fost asasinul lui Kennedy.

Născut în 1917 într-o familie înstărită de catolici de origine irlandeză, senatorul democrat din Massachusetts, John Fitzgerald Kennedy, a fost ales al 35-lea preşedinte al Statelor Unite în anul 1960, contracandidatul lui fiind republicanul Richard Nixon. Mandatul său a fost marcat, pe plan internațional, de agravarea Războiului Rece în ceea ce priveşte chestiunea Zidului Berlinului, criza rachetelor instalate de sovietici în Cuba şi implicarea sporită a Statelor Unite în Războiul din Vietnam. Pe plan național, tensiunile rasiale s-au agravat, iar JFK a luat poziție în favoarea acordării de drepturi civile persoanelor de culoare.

La sfârşitul anului 1963, Kennedy era în plină campanie pentru a câştiga al doilea mandat de preşedinte, iar Texas era o etapă importantă din turneul său electoral. Soția sa, Jackie, îl însoțea peste tot, în pofida riscurilor crescute. Despre Dallas se spunea că ar fi fost cel mai periculos oraş din țară, iar Serviciul Secret al SUA, responsabil pentru securitatea preşedintelui, se ruga ca pe durata vizitei să plouă. Dar aversele dimineții au lăsat loc unui

soare luminos, iar JFK a ordonat ca limuzina sa, un Lincoln Continental albastru, să fie decapotată. Prin urmare, acoperişul detaşabil nu a mai fost instalat. Maşina s-a deplasat cu viteză redusă şi, de-a lungul întregului drum, cuplul prezidențial s-a aflat aproape de mulțimea venită să-l aclame. S-au auzit împuşcături de la o fereastră de la etajul 6 al Texas School Book Depository („Depozitul de carte şcolară din Texas”), situat în Dealey Piaza. Împuşcat în gât şi în cap, Kennedy leşină în brațele lui Jackie. Este ora 12:31 p.m. În aceeaşi zi, 22 noiembrie 1963, preşedintele a murit. Presupusul său criminal, Lee Harvey Oswald, a fost arestat câteva ore mai târziu. După aproape şaizeci de ani, în ciuda versiunii oficiale furnizate de Comisia Warren, rămân întrebări fără răspuns cu privire la asasinul sau asasinii săi şi la motivele unui astfel de act.

AFLĂ MAI MULTE

JFK a fost al patrulea şi ultimul preşedinte american asasinat până în prezent în timpul mandatului său. Înaintea lui, Abraham Lincoln (1865), James Abram Garfield (1881) şi William Mekinley (1901) au avut parte de aceeaşi soartă. Există o modalitate mnemonică de a ne aminti numele lor: „Garfield merge cu Lincoln pe Aeroportul Kennedy şi apoi zboară peste Muntele Mekinley.”

RELIGIE

CV-ul lui Isus?

Doar Evanghelia după Luca povesteşte naşterea lui Isus.

Noul Testament vine să continue Biblia, redenumită *de facto* Vechiul Testament.

Noul Testament este alcătuit din cele patru Evanghelii, dar nu numai. Acestea sunt urmate de *Faptele Apostolilor,* care relatează începuturile Bisericii Creştine. Urmează apoi *Epistolele lui Pavel* – un apostol care nu a fost discipolul lui Isus în vremea acestuia, pe numele lui Saul din Tars –, care sunt treisprezece la număr şi sunt adresate romanilor, corintienilor, colosenilor, lui Tit etc., cu intenția de a explica noilor biserici şi responsabililor acestora ce este credința creştină şi cum să o practici cel mai bine. Următoarea epistolă, anonimă, care se numeşte *Epistola către evrei,* îi îndeamnă pe evreii convertiți la creştinism să nu se întoarcă la vechea for religie, dacă ar fi ispitiți să o facă. Ultimele Epistole „catolice" sau „universale" le sunt atribuite lui Iacob (poate fratele lui Isus), Petru (unul dintre cei doisprezece apostoli), Ioan (cu toate că aceste scrisori nu sunt semnate) şi Iuda (care se prezintă drept „sclavul lui Isus" – în sensul de „slujitor" – şi care ar putea fi fratele lui

vitreg).

Noul Testament se încheie cu *Apocalipsa lui Ioan.* În contextul persecuției creştinilor, aceasta dezvăluie un viitor luminos sub călăuza unui Isus triumfător asupra răului.

Evangheliile sunt alcătuite din patru cărți, scrise în greacă de către apostolii lui Isus, care l-au urmat în lucrarea sa pământească: Matei, Marcu, Luca, Ioan. Toate povestesc viața lui Isus şi îi transmit învățăturile, relatând în special numeroasele pilde ale acestuia care conțin minunile, vindecările şi exorcismele sale.

AFLĂ MAI MULTE

Numai Luca povesteşte despre naşterea lui Isus. Losif şi Maria călătoresc spre Betleem, în Iudeea, pentru a se înscrie la recensământul ordonat de guvernatorul roman, când Maria simte primele contracții. Ei găsesc un grajd în care se adăpostesc şi acolo se naşte bebeluşul, care scoate primul țipăt; mama sa îl înfăşoară în scutece şi foloseşte o iesle pe post de leagăn.

LITERATURĂ

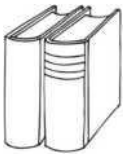

Pagini deocheate

În curând vei afla cine a fost Alcofribas Nasier.

Călugăr, apoi preot (paroh), deşi era anticlerical, liber-cu- getător, doctor, scriitor, François Rabelais (circa 1494- 1553) a fost un erudit format în spiritul culturii greceşti şi latine. Cea mai cunoscută dintre lucrările sale prezintă aventurile unui personaj uriaş, Pantagruel, fiul lui Gargantua, cu ajutorul căruia abordează temele umanismului Renaşterii. Opera sa este una originală prin inventivitatea limbajului folosit, prin verva sa excesivă şi prin amestecul savant de realism şi fantezie. Comicul ține în egală măsură de parodierea – care merge până la batjocură – tuturor convențiilor sociale, religioase şi politice, precum utilizarea bufoneriei şi a scenelor în care indecența este împinsă spre scatologic şi obscenitate.

Dar această ireverență este pusă în slujba unei filozofii mult mai subtile, a toleranței şi a păcii, a credinței în bunătatea omului şi în rolul central al educației în armonie cu natura acestuia. Dacă, pe de o parte, ea trebuie să răspundă setei de cunoaştere care tinde să înglobeze cunoştințele universale, această educație este totodată şi cea a corpului, incluzând igiena, exercițiile fizice şi activitățile manuale. O astfel de viziune progresistă nu putea

decât să atragă mânia cenzurii şi condamnarea severă din partea teologilor Sorbonei. Primul său roman, *Pantagruel* (1532), a apărut sub pseudonimul de Alcofribas Nasier (anagrama lui François Rabelais).

AFLA MAI MULTE

Numele lui Rabelais a rămas în limba franceză sub forma unui adjectiv, *rabelaisien,* cu sensul de „bonvivant" („om vesel, chefliu"); „truculent"; „licențios", „deocheat"; „gargantuesc" este sinonim cu „mare mâncău", „gurmand"; „pantagruelic" se referă la un apetit sau la o masă demnă de un căpcăun. De asemenea, lui Rabelais i se datorează expresia care se traduce din franceză cu „măduvă" pentru a desemna ceea ce este mai bun, chintesența acestuia, esență, miez, precum şi afirmațiile că „ştiința fără conştiință este ruina sufletului" şi că „râsul este în firea omului"; el a chemat oile lui Panurge pentru a pedepsi comportamentul servil, conformismul, gândirea lipsită de orice simț critic.

ISTORIE

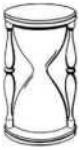

Speranţă pentru femei

În 1965, femeile din Franța au obținut, în sfârşit, dreptul de a munci fără acordul soțului.

În campaniile prezidențiale recente din Franța s-a repus în dezbatere discuția despre una dintre cuceririle majore ale îndelungatei lupte a femeilor pentru evoluția condiției lor: dreptul la avort. Se aude parcă ecoul discursurilor pline de ură, antisemite, pronunțate de deputați în 1974 la întâlnirea cu Simone Veil, ministrul Sănătății, responsabilă pentru apărarea acestei legi privind avortul (întrerupere voluntară a sarcinii). Timp de trei zile şi două nopți (între 26 şi 29 noiembrie), ministrul nu a cedat în fața acestui hemiciclu format din 481 de bărbați şi 9 femei şi până la urmă a câştigat: 284 de voturi pentru, 189 împotrivă. Voturile primite de la stânga şi de la centru au ajutat foarte mult. La 17 ianuarie 1975, Legea Veil a fost promulgată pentru o perioadă de cinci ani, iar apoi în 1979 a devenit definitivă.

Reprezentarea femeilor în politică este încă o chestiune care necesită multă muncă. Să reamintim faptul că a trebuit să aşteptăm anul 1947 pentru ca o femeie să devină ministru în Franța, anul 1989 pentru ca o femeie să fie aleasă primar al unui oraş de peste 100.000 de locuitori (Catherine Trautmann

la Strasbourg), 1991 pentru ca o femeie să fie numită prim-ministru (Édith Cresson) şi că încă aşteptăm momentul în care vom avea o femeie preşedinte al Republicii. Deşi începând cu anul 2000 au fost adoptate legi cu privire la paritate, între 2012- 2017 în Camera Deputaților din Franța erau 27% femei, iar în Senat doar 25%. În 2018, în România, 20% dintre parlamentari erau femei.

Să ne reamintim că femeile din Franța nu au obținut dreptul de vot până la 21 aprilie 1944 (iar cele din România, în 1938). Şi totuşi, peripețiile lor nu s-au oprit atunci, deoarece până în 1965 nu au putut lucra fără să ceară aprobarea soților lor şi nu au avut dreptul de a deține un cont bancar personal.

AFLĂ MAI MULTE

În 2013, presa din Franța, pusă pe glume, relata că, în sfârşit, femeile aveau dreptul de a purta pantaloni! Asta deoarece era încă în vigoare o lege din 1800 – chiar dacă aceasta nu se aplica – prin care li se interzicea femeilor „să se travestească”. Dacă o femeie avea ideea bizară să se îmbrace ca un bărbat, ea trebuia mai întâi să obțină o autorizație de la prefectură.

GEOGRAFIE

Şase grade de separare

Acum 200 de milioane de ani, continentele actuale erau lipite între ele.

Dacă sunteți pasionați de puzzle-uri încă din copilărie, cu siguranță că de câte ori ați privit o planisferă nu v-ați putut opri din a gândi: „Este o nebunie, coasta de est a Americii de Sud şi vestul Africii s-ar putea îmbina perfect!”

La începutul secolului XX, un tânăr explorator şi meteorolog german, Alfred Wegener (1880-1930), a făcut aceeaşi observație, la care s-a adăugat un alt argument solid: se poate observa că pe aceste două maluri ale Atlanticului există o faună şi o floră foarte asemănătoare. El a concluzionat că acum câteva milioane de ani aceste continente erau legate şi a mers chiar mai departe, postulând ipoteza conform căreia, în vremea aceea, toate teritoriile care alcătuiesc planeta noastră formau un singur bloc, un supercontinent. Făcând apel la greaca veche, Wegener La denumit „Pangeea” („întregul Pământ”).

Cu toate că Wegener a formulat Teoria derivei continentelor, cu alte cuvinte ideea că acest bloc compact de pământ s-a fragmentat şi s-a separat,

aceasta a fost respinsă de confrații săi, oameni de ştiință ai epocii, care l-au atacat şi l-au criticat, susținând că nu poate explica acest fenomen.

De-abia după moartea sa, continuatorii cercetărilor sale i-au confirmat intuițiile (în anii 1960).

Cu aproximativ 200 de milioane de ani în urmă, prin mişcarea plăcilor tectonice, această Pangeea s-a divizat. În nord s-a creat Laurasia (America de Nord, Europa, Asia), iar în sud, Gondwana (Africa, America de Sud, India, Madagascar, Noua Zeelandă, Australia). După milioane de ani, mişcările au continuat – de exemplu, în urmă cu 55 de milioane de ani, America de Nord şi Groenlanda şi-au luat adio de la Eurasia –, deplasarea lor conducând la decuparea continentelor în forma pe care o cunoaştem astăzi.

AFLĂ MAI MULTE

Continentele continuă să se deplaseze. Se estimează că, peste 50 de milioane de ani, Africa va intra în coliziune cu Europa, făcând să dispară Marea Mediterană şi Marea Roşie. Tot atunci se va forma un lanț muntos care se va întinde din Spania până în Asia.

Cine nu a visat să schieze la Saint-Tropez?

LITERATURĂ

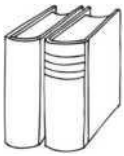

Cine este fratele tău?

George Orwell este tatăl lui Big Brother.

Nu trece o zi fără să auziți despre *Big Brother* („Fratele cel Mare"): camere de supraveghere amplasate la fiecare colț de stradă, urmărindu-vă fiecare gest şi fiecare mişcare, poliția omniprezentă şi vigilentă pe internet şi pe rețelele sociale, instaurarea unei stări de urgență care ar încălca drepturile individuale ale cetățenilor, verificarea şi colectarea datelor cu caracter personal etc.

Se vorbeşte despre amenințarea lui Big Brother care ne urmăreşte de peste tot, dar mulți nu cunosc originea acestei expresii. Ea datează din 1949, cu mult înaintea apariției tuturor acestor mijloace tehnologice, şi i se datorează scriitorului britanic Eric Arthur Blair, mai cunoscut sub pseudonimul său, George Orwell (1903-1950). Fratele cel Mare este unul dintre personajele romanului său, *1984,* conducătorul omniscient, omniprezent şi invizibil al unui partid totalitar, construit ca o alegorie. Afişele cu chipul lui avertizează: „Fratele cel Mare stă cu ochii pe tine". *1984* denunță excesele unui stat polițienesc în care orice libertate de gândire şi de exprimare a fost abolită în favoarea propagandei. Metafora este un avertisment împotriva pericolelor

dictaturilor, care îşi spionează cetăţenii şi îşi exercită puterea folosindu-se de arme de control: delaţiunea, controlul fizic, inclusiv al sexualităţii, manipularea mentală şi cenzurarea limbajului prin eliminarea multor termeni şi înlocuirea cu o novlimbă/nouvorbă (*Newspeak* în engleză). Critica lui Orwell se îndrepta împotriva stalinismului şi a regimurilor comuniste.

Termenul a fost popularizat în rândul publicului larg de o emisiune olandeză din 1999 de tip reality-show, „Big Brother", în care mai mulţi concurenţi care sunt închişi într-o casă şi nu au contact cu restul lumii sunt filmaţi în permanenţă de camerele de televiziune.

AFLĂ MAI MULTE

1984 este un roman de anticipaţie cu un conţinut filozofic, care intră în categoria distopiilor sau a contrautopiilor: o ficţiune care descrie o societate imaginară, un vis transformat în coşmar, o lume terifiantă controlată de un regim despotic şi liber-ticid.

Înainte, Orwell a publicat şi *Ferma animalelor* (1945), o parabolă a revoltei împotriva tiraniei, prezentată sub forma unei fabule cu animale.

FILOZOFIE

Au pus cătușe filozofiei

La procesul lui Socrate, 280 din cei 501 judecători au votat pentru condamnare, iar 221, pentru achitare.

În Grecia secolului al V-lea î.H., filozofia era în plină efervescență. „Experții", adevărați „negustori de cunoaştere", erau adevărate vedete ale epocii şi străbăteau țara din oraş în oraş punând la dispoziția celorlalți, contra cost, abilitatea lor de a dezbate orice temă şi de a argumenta orice idee, dar şi contrariul acesteia. Se numeau sofişti – sofismul este un tip de raționament falacios, cu aparență de adevăr şi rigoare, menit să înşele asistența şi să o manipuleze.

În ceea ce îl priveşte pe Socrate (470-399 î.H.), el era mereu în mişcare, în sensul propriu al termenului. Îmbrăcat modest şi deloc preocupat de aspectul său, se plimba prin Atena desculț, străbătea străzile, curțile, piețele şi intra în case pentru a-şi întâlni publicul. Metoda lui era una diametral opusă cu ceea ce se obişnuia. În loc să rostească un discurs gata făcut şi standardizat şi să măgulească opinia publică, el a optat pentru modul interogativ. Folosind întrebări scurte, pornea un dialog cu interlocutorii săi. Această practică îi făcea pe aceştia să se îndoiască de ceea ce credeau că ştiu, să aibă o atitudine critică față de convingerile proprii, să devină

conştienți de contradicțiile prezente în acestea, să deosebească adevărul de minciună şi să facă distincția între cunoştințe şi opinii. Abordarea sa pedagogică se numea maieutică sau arta de a da naştere spiritelor (la fel cum mama sa, moaşă, ajuta femeile să nască). Să-i faci pe ceilalți să-şi recunoască greşelile şi ignoranța este punctul de pornire necesar pentru orice cercetare şi se află în antiteză cu atitudinea disprețuitoare şi cu complexul de superioritate. Socrate aplica acest principiu şi pentru sine însuşi afirmând: „Tot ce ştiu este că nu ştiu nimic."

Socrate şi-a făcut mulți duşmani, în special printre sofişti, şi a fost dat în judecată pentru sacrilegiu şi coruperea tinerilor. A fost condamnat la moarte de o instanță formată din 501 judecători (cu 280 de voturi pentru şi 221 împotrivă) şi a refuzat să se apere. A fost aruncat în temniță, dar nu a vrut să evadeze. A sorbit, până la ultima picătură, cupa cu cucută, o otravă mortală, după ce şi-a petrecut ultima noapte discutând cu discipolii săi.

AFLA MAI MULTE

Supranumit „părintele filozofiei", Socrate nu a propus niciodată o doctrină. El a inițiat o călătorie în căutarea adevărului, exclusiv pe cale orală. Nu a lăsat în urma sa nicio scriere, iar gândirea sa a ajuns indirect la noi prin intermediul multora dintre discipolii săi, inclusiv al lui Platon. Merită să citiți dialogurile acestuia: *Menon, Apărarea luisocrate, Banchetul, Phaidros* etc.

ISTORIE

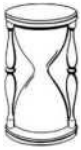

Constituţii pe durată determinată

Republica Franceză este la a cincea republică.

Republica – formă de guvernământ în care exercitarea puterii se face de către reprezentanți aleşi de către popor, în totalitate sau parțial – a fost adoptată pentru prima dată în Franța în timpul Revoluției Franceze, pentru a înlocui monarhia abolită la 21 septembrie 1792.

Prima Republică (1792-1804) a început prin alegerea unei Convenții Naționale prin vot universal. A fost o perioadă marcată de execuția regelui Ludovic al XVI-lea. Aceasta a fost urmată de Directorat.

A Doua Republică Franceză (1848-1852), proclamată de Lamartine, a restabilit deviza „Libertate, egalitate, fraternitate”, a abolit sclavia în colonii şi a adoptat votul universal (pentru bărbați).

A Treia Republică Franceză (1870-1940), o perioadă de instabilitate ministerială, a cunoscut nu mai puțin de paisprezece preşedinți care s-au succedat la conducerea țării. În această perioadă au fost votate legile lui Jules Ferry, prin care învățământul primar a devenit gratuit, laic şi obligatoriu (1881-1882), precum şi legea din 1905 prin care s-a instituit separația între biserică şi stat.

A Patra Republică Franceză (1946-1958) nu a cunoscut decât doi preşedinți, dar guvernele s-au succedat într-un ritm amețitor, în cei 12 ani de existență ai republicii existând 24 de guverne. Regimul s-a prăbuşit din cauza crizei algeriene.

A Cincea Republică (instaurată în 1958) a fost marcată de revenirea la putere a generalului de Gaulle. Constituția prevedea alegerea preşedintelui prin vot universal direct pentru un mandat de şapte ani (1965). Printre alte modificări notabile se numără: scăderea vârstei majoratului la optsprezece ani (1974), abolirea pedepsei cu moartea (1981), adoptarea prin referendum a mandatului prezidențial de cinci ani în foc de şapte (2000), înlocuirea francului cu moneda euro (2002).

AFLĂ MAI MULTE

Ar fi greşit să credem că, de la instaurarea Republicii (Franceze) în 1792, Franța a avut fără întrerupere această formă de guvernământ. De mai multe ori, republica a fost înlocuită de alte forme de organizare statală, mai exact: Primul Imperiu Francez (Napoleon 1, 1804-1814); Prima Restaurație (Ludovic al XVIII-lea, 1814); Cele o sută de zile (Napoleon I, 1815); A Doua Restaurație (Ludovic al XVIII-lea, Carol al X-lea, 1815-1830); Monarhia din Iulie (Lu- dovic-Filip, 1830-1848); Al Doilea Imperiu Francez (Napoleon al lll-lea, 1852-1870); Statul francez (cunoscut şi ca Regimul de la Vichy, mareşalul Petain, 1940-1944).

MITOLOGIE

O viaţă de câine

Oedip şi-a ucis tatăl şi s-a căsătorit cu mama sa.

Totul a început de la nişte zvonuri. Oedip – un nume amuzant care în greacă înseamnă „picioare umflate” şi se referă la o malformaţie a băiatului – aude din toate părţile zvonul că nu ar fi fiul natural al lui Polibiu şi al Meropei, regele şi regina Corintului, ci ar fi fost adoptat. Pentru a afla adevărul, merge în Delphi ca să consulte Oracolul lui Apollo. Răspunsul acestuia nu este clar, prezicându-i lui Oedip doar că îşi va ucide tatăl şi se va căsători cu mama sa. Îngrozit de o astfel de perspectivă, pleacă din oraşul natal, îşi părăseşte părinţii şi se îndreaptă spre Teba. Pe drum, se intersectează cu un car şi îi ucide pe cei doi pasageri ai acestuia, care refuzaseră să îl lase să treacă. Aşa era Oedip, mânios din fire!

În Teba, după moartea regelui Laios, Sfinxul, o creatură malefică cu cap de femeie şi trup de leu, terorizează locuitorii.

Când întâlneşte o persoană, îi pune o întrebare, sub forma unei ghicitori („Cine merge dimineaţa pe patru picioare, la prânz pe două, iar seara pe trei?”). Dacă nu primeşte răspunsul corect, o ucide. Autorităţile sunt depăşite de situaţie. Creon, cumnatul fostului rege, făgăduieşte mâna reginei şi

coroana regală aceluia care va reuşi să-i scape pe tebani de Sfinx. Oedip ghiceşte răspunsul corect: este vorba despre om. El urcă pe tron şi se căsătoreşte cu Iocasta.

Cuplul a trăit fericit şi a avut patru copii (Eteocle, Polinice, Antigona şi Ismene) până când peste Teba s-a abătut din nou mânia zeilor. De data aceasta a fost ciuma, care făcea ravagii. Oedip a trimis mesageri la Oracolul lui Apollo. Acesta a prorocit că epidemia se va termina imediat după ce ucigaşul lui Laios va fi izgonit din oraş. Oedip îl blestemă pe asasin, urându-i tot răul din lume, la fel ca urmaşilor săi. Însă, pe parcursul cercetărilor pe care le întreprinde pentru a-l afla pe ucigaş, adevărul îi este dezvăluit treptat: chiar el este ticălosul pe care îl urmăreşte.

Flashback: Regele Laios se îndrăgostise de un tânăr, Chrysippus, pe care îl răpise ca să-l facă amantul său. Confuz şi ruşinat de această experiență, tânărul şi-a pus capăt vieții. Tatăl lui, Pelops, aruncase un blestem asupra lui Laios, pe care Hera, ocrotitoarea căsniciei, a fost încântată să-l pună în aplicare. Dacă Laios va avea ghinionul să aibă un băiat, va pieri de mâna acestuia.

Într-o seară, întorcându-se beat la palat, Laios şi-a abuzat soția, pe locasta, iar după nouă luni aceasta a născut un fiu, pe care proaspătul tată s-a grăbit să-l abandoneze pe Muntele

Citheron. Un păstor l-a găsit pe băiat şi l-a încredințat cuplului regal din Corint, care l-a botezat Oedip.

Înapoi în prezent: dându-şi seama de acum de propria monstruozitate, conştient de faptul că şi-a

ucis tatăl la o răspântie şi că s-a căsătorit cu mama sa naturală, Oedip ia de pe trupul acesteia (care nu a făcut față adevărului şi s-a spânzurat) agrafele de aur ale tunicii sale şi îşi scoate ochii cu ele.

Cu adevărat o viață de câine!

AFLĂ MAI MULTE

Faima mitului lui Oedip se datorează tragediei *Oedip rege,* de Sofocle, un dramaturg grec din secolul al V-lea î.H., dar şi părintelui psihanalizei, Sigmund Freud (1856-1939). Acesta din urmă a evidențiat dorința de iubire inconştientă a fiului pentru mama sa şi rivalitatea față de tatăl său, care merg mână în mână. A numit această teorie „Complexul lui Oedip". Echivalentul său la fete se numeşte „Complexul Electra (sau Electrei)".